

URFA MİMARISİNDE KABALTIILAR

Hazırlayan: Hamdullah KÖZCÜ

ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
2016

***URFA MİMARISİNDE
KABALTILAR***

www.sanliurfa.bel.tr
info@sanliurfa.bel.tr

T : 0414 216 13 50
F : 0414 318 51 52

Yayın Koordinatörü
Necmi KARADAĞ

Fotoğraflar
İzzet ARAN
Mehmet BARUT
Mehmet Sadık ALİCAN
Burhan AKAR
Sabri KÜRKÇÜOĞLU
Ali ŞEKEROĞLU
Vehbi ÇİFTÇİ

Metinler
Hamdullah KÖZCÜ

Yayına Hazırlayan
Hamdullah KÖZCÜ

Tasarım
Mehmet Necmi KÜÇÜKOĞLU
Burcu İĞRET

GİRİŞ

Dünya’da tarihiyle, kültürüyle, mimarisiyle, sanatıyla, gelenek ve görenekleriyle, bağrında yetiştirdiği bilim ve sanat insanlarıyla büyük yankı uyandırmış kadim şehirler vardır.

Mezopotamya’nın kalbi olan kadim kent Şanlıurfa, Ortadoğu’ya açılan önemli bir kapı olmuş ve sahip olduğu eşsiz değerleri ile tarihte olduğu gibi bugün de stratejik önemini korumuştur. Birçok medeniyete beşiklik eden bu kadim kent, kültür ve medeniyetlerin bulunduğu, birbirinden farklı dinlerin, ırkların kaynaştığı bir hoşgörü şehri olmuştur.

Urfa, hayatlı (avlulu) evleriyle, evlerin sokağa taşan cumbaları ve altından yol geçen kabaltılarıyla, tarihi cami ve kiliseleriyle, han ve hamamlarıyla, meydan ve çeşmeleriyle, bazalt taş döşemeli sokakları ile bir açık hava müzesi görünümündedir. Bu özelliğinden dolayıdır ki “Müze Şehir Urfa” olarak da anılır.

Urfa’nın mimari yapısının şekillenmesinde iklim, inanç, gelenek ve görenekler ve aile yapısı etkili olmuştur. Şanlıurfa’da yüksek ve kalın duvarlı evler, kabaltılar ve dar sokakların inşa edilmesi daha çok aşırı sıcaklardan korunma amaçlı olmuştur. Şanlıurfa mimarisinin kendine has tarzı, iklim ve sosyal yaşamın getirdiği hayat tarzıyla da birleşince yöremize has bir yapı modeli ortaya çıkmıştır.

Tarihin en büyük kültür mirasının örneklerini bağrında saklayan Şanlıurfa ilimizde, birçok medeniyetlere ait dini, ticari, sivil, askeri ve sosyal mimari eserler bulunur. Bu mimari eserlerden biri olan kabaltılar hem işlevsel yönüyle hem de tarihi sokaklara kazandırdıkları estetik görünümüleriyle insanda büyük bir hayranlık uyandırmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır, Adıyaman, Gaziantep, Kilis ve Siirt’te çok güzel kabaltı örneklerine rastlanılmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yoğun bir şekilde yapılması, iklimin sıcak olmasından dolayı gölgeye duyulan ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Kültürel mirasımızın en güzel örneklerinden olan bu kabaltılar, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın mimarlık örneği listesinde yer almaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinin Osmanlı döneminden kalan en önemli mimari detaylardan olan kabaltılar, bir gelinlik gibi tarihi sokakları süslemekte ve sokakları birbirine bağlayan birer köprü görevi görmektedirler.

Mimaride bir örtü sistemi olan “tonoz” kelimesinin Urfa mimari terimler sözlüğündeki karşılığı “kab” dır. Urfa’da “Kab Ev” denildiğinde “tonozlu oda” kastedilir. Bu nedenle “kabaltı” denildiğinde tonoz altındaki geçit kastedilir.

Şanlıurfa’da iklimin sıcaklığı nedeniyle açık alanlarda gölge mekana duyulan ihtiyaç, yolların dar, yapıların ise yollara gölge verecek şekilde konumlanmasına sebep olmaktadır. Sokaklara gölge vermek amacıyla yapılan “kabaltılar” sokak perspektifinde gölgeli mekanlar oluşturur. Sokak, kabaltı denen bu yapıların altından geçerek devam eder ve üstü ev olarak kullanılır. Üst örtünün bazen düz veya çapraz tonozlarla bazen de ahşap direklerle bazen de lento taşlarla geçildiği görülmektedir. Kabaltının boyu birkaç çapraz tonozla devam ederken, diğer yönden başka çıkmaz bir sokağa açılabilir. Kabaltının her iki yanında bulunan mekânlar eve ait geçit, sokağa bakan bir oda veya servis mekânı olarak düzenlenmiştir.

Bölge illerinin çoğunda görülseler de Urfa’daki kabaltılar, gerek sayıca fazlalıkları gerekse estetik görünümüyle bölgenin en güzel kabaltı örneklerini oluştururlar. Yoğunluk il merkezinde olmak üzere Birecik, Siverek ve Halfeti ilçelerinde de çok güzel örnekleri mevcuttur. İl merkezindeki kabaltılar genelde çapraz ve beşik tonozla örtülüdür. Birecik, Siverek ve Halfeti ilçesinde ahşap tavanlı, lentolu kabaltılara da rastlanılmaktadır.

Kabaltıların üzeri kişisel mülkiyete, alt kısmı kamunun sokak kullanımına açıktır. Kabaltılar sokaklarda rüzgar koridorunu oluşturduğundan aynı zamanda serin mekânlardır. Yapılma amacı sokağa serinlik vermek ya da mimari zenginlik katmak olduğu gibi, evin sokak tarafında kalan parselin kabaltı üzerine yapılan oda ile kullanımını sağlamaktır.

Urfa'da bu anlamda kabaltının üstünü konut olarak kullanan ailelerin ismiyle ünlenmiş çok sayıda kabaltı örneği vardır. Hacı Abo Kabaltısı, Ninolar Kabaltısı, Zahterler Kabaltısı, Hacı Ğaffaroğlu Kabaltısı, Ateşbeg Kabaltısı, Vanes Kabaltısı, Beglerin Kabaltısı, Siverekli Ali Efendi Kabaltısı, Aksoylar Kabaltısı, Halil Ettune Kabaltısı, Kefiyeler Kabaltısı, Saraçların Kabaltısı, İbrahim Tekok Kabaltısı, Muhtesiplerin Kabaltısı, Siverek'te Bucaklar Kantarması (kabaltı), Alhaslar Kantarması (kabaltısı), Halfeti'de Ağarların Kabaltısı, Vakkas Anaç Kabaltısı, Birecik'te Şeyh Müslüm Efendi Kabaltısı bunlara örnek olarak verilebilir.

Urfa'nın en önemli tarihi sokakları olan Yorgancı Sokak, Mahkeme Sokak, Hızanoğlu Sokak, Sakibiye Sokak, Kara Musa Sokak, Vatan Sokak, Örtük Sokak, Narinci Sokak, Nabi Sokak, Madenli Sokak, Tamburacı Derviş Sokağı, Tarakçılar Sokak ve Rastgeldi Sokak ta çok güzel kabaltı örnekleri bulunmaktadır.

Eskiden sokaklar için zaruriyet olarak kabul edilen kabaltılar, günümüzde sokağa estetik görünüm kazandıran bir yapılaşma tarzı olarak değerlendirilmektedir. Halk arasında "altından yol geçen evler" olarak da bilinen kabaltılar, yazın sıcaktan korunulan, kısa bir an için de olsa serinliğinden, gölgesinden faydalanılan, soluklanılan geçitler olduğu bilinir.

Şanlıurfa tarihi sokak ve caddelerinin en dikkat çekici unsurlarından biri olan kabaltılar; kentin mimari dokusunu rahatlatan bir unsur olmuştur. Yazın sıcak geçen Şanlıurfa'da sokakların oluşumu ve kabaltıların oluşumu hâkim rüzgâr yönüne göre şekillenmiştir.

Geçmişten günümüze kadar varlıklarını sürdürebilen bu kabaltılar hakkında detaylı bir araştırma yapılmaması, kabaltılarla ilgili en büyük eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Bu çalışmamız esnasında Şanlıurfa'nın bütün kabaltıları büyük bir titizlikle incelenip, tanımlamaları yapıldı ve kabaltıların ölçüleri alındı. Şanlıurfa eşrafından olan bazı vatandaşlarımızdan kabaltılar hakkında bilgiler edinildi. Bir yıla aşkın yaptığımız bu çalışma esnasında Şanlıurfa kabaltıları hakkında daha detaylı bilgilere ulaşmanın sevincini yaşıyoruz.

Şanlıurfa Mimarisinde Kabaltılar isimli çalışmamız içerisine Harrankapı ve Birecik Urfakapısı'nı da dahil ettik. Fiziksel ve işlevsel yönleriyle kabaltılara çok benzeyen bu tarihi iki şehir kapısı, Şanlıurfa'nın tarihine ışık tutan en önemli kültür mirasımız arasındadır. Birecik Urfakapısı gerek sülüs yazılı kitabeleriyle gerek bitkisel motifli taş süslemeleriyle bu coğrafyadaki en önemli şehir kapılarından biridir.

Şanlıurfa kabaltıları inşasında yoğun olarak yöre halkının "havara taşı" dediği malzeme kullanılmıştır. Bazı kabaltılarda az da olsa bazalt (karataş) ve ahşap malzeme tercih edilmiştir.

Şanlıurfa Kabaltıların inşa tarihi ve bu yapıları yapan banisi (ustası) belli değildir. Kabaltıların üzerinde yapı hakkında bilgi veren (birkaç örnek dışında) herhangi bir kitabe rastlanılmamaktadır.

Şanlıurfa'da özellikle tarihi sokaklarda rastlanılan kabaltılar yaklaşık 5-15 metre uzunluğunda, 3-4 metre genişliğinde görülmektedir.

Tarihi Şanlıurfa sokaklarının en güzel mimari unsurlarından olan kabaltılarımız; Siverek'te Kantarma, Mardin'de Abbara, Siirt'te ise Sabat olarak adlandırılmaktadır.

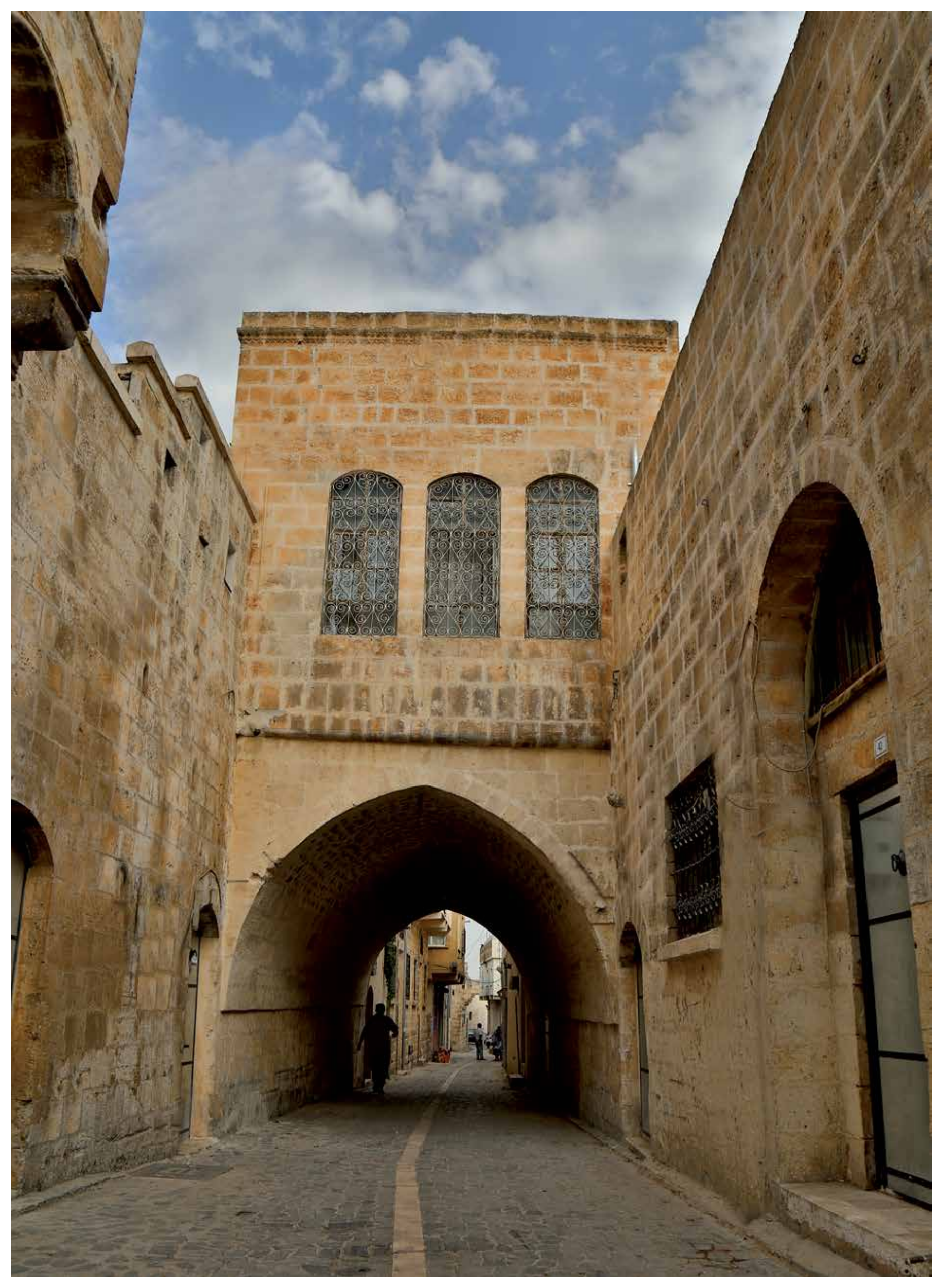
Şanlıurfa Kabaltıları; 2010 yılında Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek yeni bir çehreye kavuşturulmuş ve kabaltılar gizli ışıklandırma ile ışıklandırılmıştır.

İÇİNDEKİLER

KARAMUSA SOKAK KABALTISI.....	14/15
YORGANCI SOKAK KABALTISI.....	16/17
NARİNCİ SOKAK KABALTISI.....	18/19
SAKİBİYE SOKAK KABALTISI.....	20/21
NARİNCİ SOKAK KABALTISI.....	22/23
FABRİKA SOKAK KABALTISI.....	24/25
ZAHTERLER KABALTISI	26/27
RASTGELDİ SOKAK KABALTISI.....	28/29
ŞEHİT NUSRET SOKAĞI KABALTISI	30/31
NABİ SOKAK KABALTISI.....	32/33
NİNOLAR KABALTISI.....	34/35
HACI ĞAFFAROĞLU KABALTISI.....	36/37
AKSOYLARIN KABALTISI.....	38/39
TAMBURACI DERViŞ SOKAĞI KABALTISI.....	40/41
HALİL ETTUNE KABALTISI.....	42/43
KEFİYELER KABALTISI.....	44/45
SARAÇLARIN KABALTISI.....	46/47
VANES KABALTISI.....	48/49
İBRAHİM TEKOK KABALTISI	50/51
ÖRTÜK SOKAK KABALTISI.....	52/53
ALİ KÖS SOKAĞI KABALTISI.....	54/55
UĞURLU SOKAĞI KABALTISI.....	56/57
KALKAN SOKAK KABALTISI.....	58/59
MUHTESİPLERİN KABALTISI.....	60/61
HARRANKAPI KABALTISI.....	62/63

İÇİNDEKİLER

11 NİSAN SOKAĞI KABALTISI.....	64/65
DOĞU SOKAĞI KABALTISI.....	66/67
ATEŞBEG KABALTISI.....	68/69
NAKIŞLI KABALTI.....	70/71
DABAKHANE KABALTISI.....	72/73
TUZCU SOKAĞI KABALTISI.....	74/75
OCAKOĞLU KABALTISI.....	76/77
ESKİCİLER SOKAĞI KABALTISI.....	78/79
ÇARDAKLI KAHVE KABALTISI.....	80/81
HACI ABO KABALTISI.....	82/83
HIZANOĞLU KABALTISI.....	84/85
BEGLERİN KABALTISI.....	86/87
SİVEREKLİ ALİ EFENDİ KABALTISI.....	88/89
BİRECİK URFAKAPI KABALTISI.....	90/91
ŞEYH MÜSLÜM EFENDİ KABALTISI.....	92/93
ASAF BEY SOKAĞI KABALTISI.....	94/95
HACEMİLER SOKAĞI KABALTISI.....	96/97
AĞARLARIN KABALTISI.....	98/99
VAKKAS ANAÇ KABALTISI.....	100/101
BERBER ŞERİF KABALTISI.....	102/103
HACI MÜSLÜM KABALTISI.....	104/105
BUCAKLAR KANTARMASI.....	106/107
ALHASLAR KANTARMASI.....	108/109
ŞANLIURFA MERKEZ VE İLÇELERİN KABALTI SAYISI.....	111
SÖZLÜK.....	112
KAYNAKÇA.....	113

KARA MUSA SOKAK KABALTISI

Sıra No: 1

Bulunduğu Yer: Beykapısı Mahallesi, (Kara Musa Sokak) Güllüoğlu Sokağı.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

Yükseklik : 3.50 m. **Uzunluk:** 10.80 m. **Genişlik :** 3.26 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı istikametinde inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taştan inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Evin doğu cephesinde üç, batı cephesinde üç olmak üzere toplam altı demircağlı pencere bulunur. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan bir konut kapısı ve kapının üzerinde bir havalandırma penceresi bulunmaktadır. Şanlıurfa'nın tarihi sokaklarından biri olan Kara Musa sokağında bulunan bu kabaltı, Urfa'nın en güzel kabaltılarından biridir. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

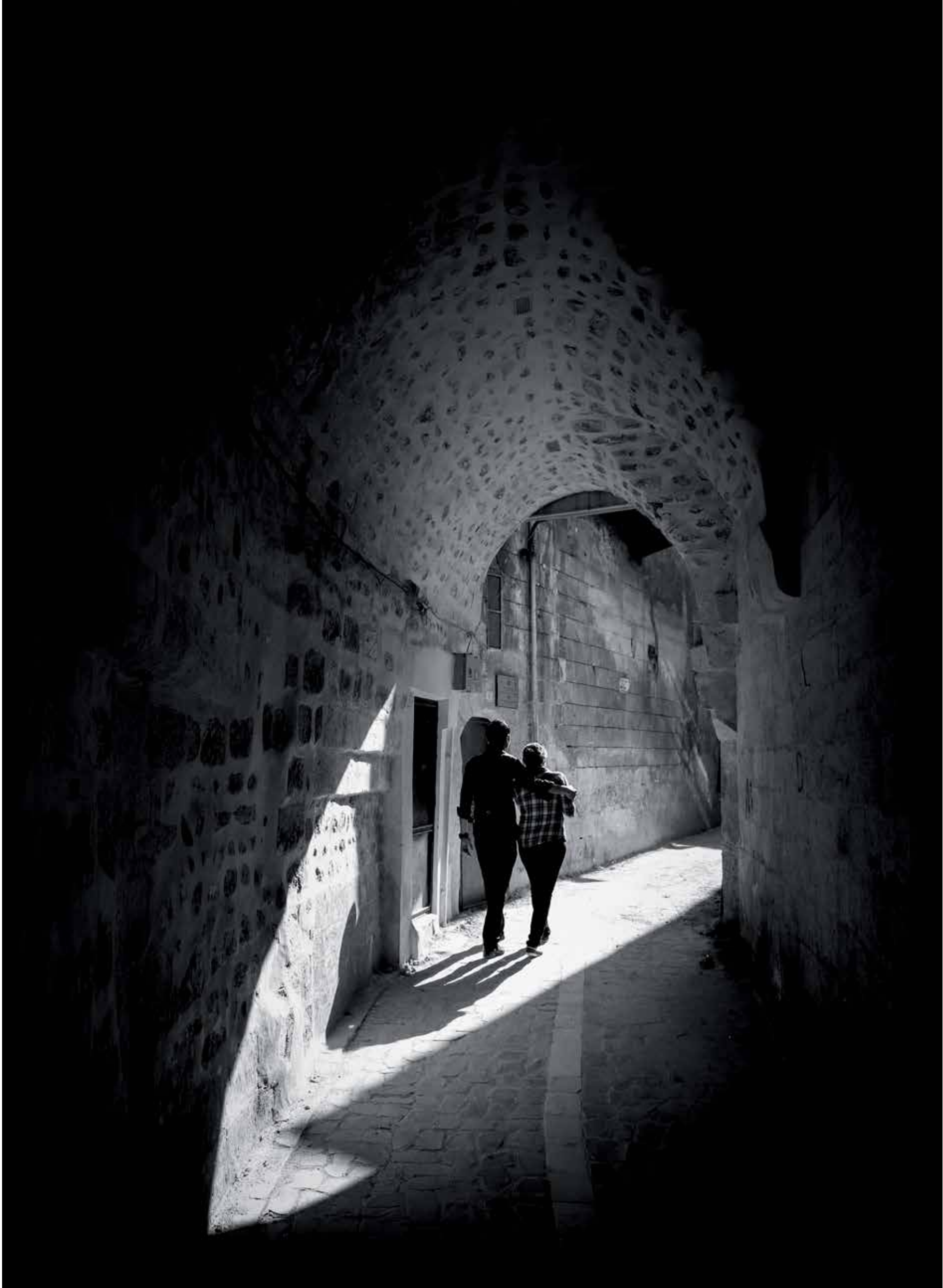
Kabaltının üzerindeki evin doğu ve batı cephesinde en üstte tek sıra halinde uzanan mukarnas şeridi (motif) yer almaktadır. Mukarnas süslemelerini Şanlıurfa'nın birçok yapılarında cephe süslemesi olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz.

Mukarnas süslemeleri, düz yüzeylerde olduğu kadar taçkapı ve mihrap kavsaralarında sıkça karşılaşılan bu unsur, mimari bünyeye bağlı biçimde yapım sırasındaki teknolojik süreçten doğduğu gibi ahşap ya da alçı malzemenin oyularak şekillendirilmesiyle de bütün içinden ortaya çıkabilir.

Mimaride konsol ya da kemer gibi unsurlara göre taşıyıcı ve görsel işlevleri üstlenmekle birlikte yatay ve düşey doğrultuda zengin imkanlarla üretilebilen, özellikle içbükey dönüşlerde, kubbelerin iç yüzeylerinde, sütun başlıklarını kavrayan konumlarda kolayca uygulanabilmesi, kısacası bir yüzeyden ötekine geçerken sağladığı akışkan doku üstünlüğü, mukarnasa bir kullanım rahatlığı getirmiş, geçiş ve dönüş işlevlerini rahatça sağlaması yanında ahşap, tuğla, taş, çini gibi çeşitli malzemeye üretilebildiği için Orta Asya'dan Endülüs'e kadar genişleyen bir kültür coğrafyasında uzun süre müslüman mimarlara teknolojik bir üstünlük sağlamıştır. Mukarnasın daha çok İslam mimarisinde yaygınlık kazanmış olması bu unsurun sadece teknolojik bir çözüme cevap vermediğini, fakat inançlarla örtüşen soyut çağrışımlara da açık bir biçimlenme olduğunu göstermektedir. Doğadaki hiçbir şekle tam olarak benzemeyen, gölge-ışık etkileriyle çağrışım unsurları ortaya koyan mukarnas, İslam estetiği bağlamında tam anlamıyla zenginleştirici (tezyin) bir unsurdur.¹

¹Aşıkkutlu, Emin, "Mukarnas", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, cilt, 31, s. 126.

YORGANCI SOKAK KABALTISI

Sıra No : 2

Bulunduğu Yer : Beykapısı Mahallesi, (Yorgancı Sokak) 994 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme : Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

Yükseklik : 4.50 m. Genişlik : 2 m. Uzunluk: 7.10 m.

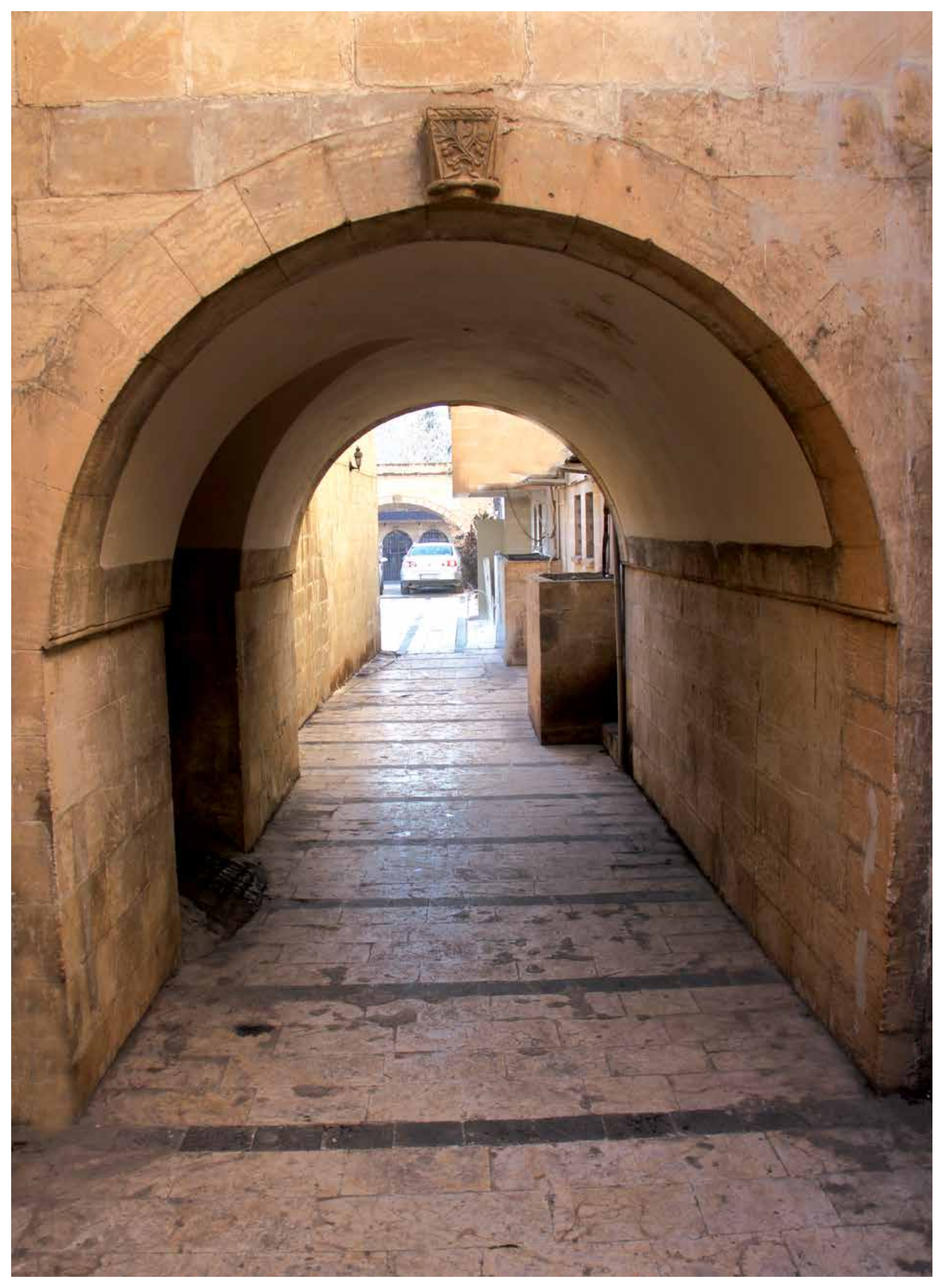
Yapının Tanımı : Beykapısı mahallesindeki Osmanlı dönemine ait sokak batıda Yıldız Meydanı'ndan başlayıp kuzeye doğru devam ettikten sonra doğuya yönelerek Hüseyin Paşa Sokak ile birleşen Yorgancı Sokağının en güzel bölümü, Abdülkadir Hakkari Evi'nin ve burada bir kabaltının yer aldığı orta bölümdür. Bazalt parke döşeli dar sokağın kesme taştan yüksek duvarlarla sınırlandırıldığı bu bölümünde Abdülkadir Hakkâri evinden sokağa taşan cumba ve kabaltı ile birlikte sokağa güzel bir görünüm kazandırmıştır.²

Urfa'nın tarihi dar sokaklarında cumbaların yoğun olarak inşa edilmesinin en önemli sebeplerinden biri de; ışık, hava ve manzaradan daha fazla faydalanmak isteğidir.

Geleneksel Urfa sokak dokusunun en iyi görüldüğü yerlerden birinde bulunan bu kabaltı beşik tonozla örtülüdür. Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taştan inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Evin batıya bakan cephesinde bir pencere, doğuya bakan cephesinde iki pencere bulunur. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır.

²“EyyubiyeTarihi”, www.eyyubiye.gov.tr.

NARİNCİ SOKAK KABALTISI

Sıra No: 3

Bulunduğu Yer: Bıçakçı Mahallesi, (Narinci Sokak) 1252 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Cumhuriyet.

Kullanılan Malzeme : Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

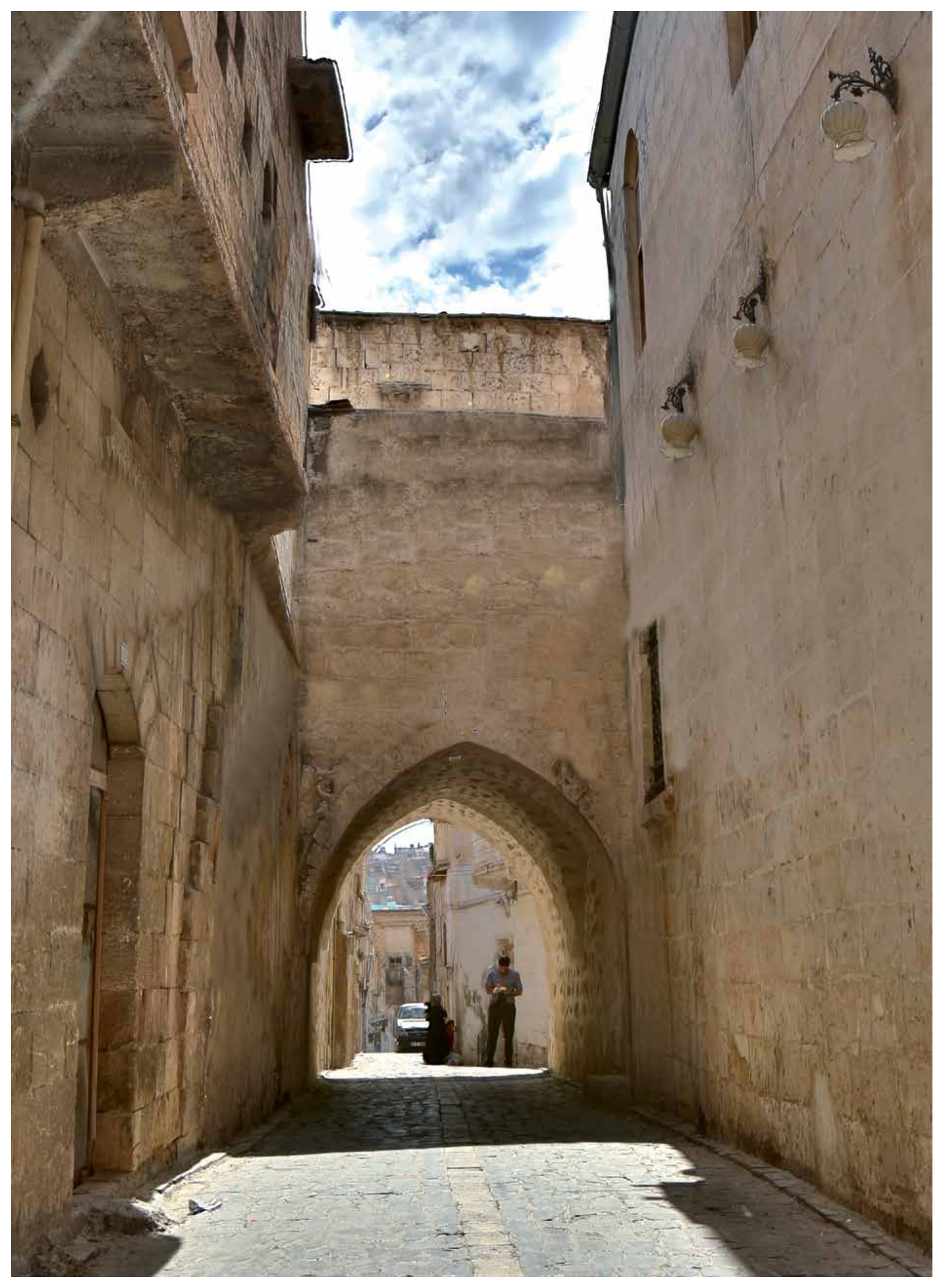
Ölçüler :

Yükseklik: 2.60 m. **Genişlik:** 2.50 m. **Uzunluk:** 5.55 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltı günümüzde oldukça sağlam bir şekilde ayakta durmaktadır. Kabaltının orta kısmında Narlı Eve girişi sağlayan ve sokağa açılan bir kapı bulunmaktadır. Kabaltının kuzey ve güney girişindeki yapıyı ayakta tutan kemerlerin kilit taşlarının üstünde yüzeyden kabartılarak yapılmış bitkisel motifler (nar ağacı motifi) bulunmaktadır. Nar ağacı motifi mimarimizde kullanılan bir süsleme örneği olup, kültürümüzde bolluğu ve bereketi temsil etmektedir.

Kabaltı aynı zamanda Narlı ev ile Edessa oteline geçişi sağlayan bir köprü görevini üstlenmektedir. Bu kabaltı Şanlıurfa'daki kabaltıların aksine geçmişi çok eskilere dayanmaz. Yapı 1994 yılında, Balıklıgöl çevre düzenlemesi sırasında yeni inşa edilmiştir.

SAKİBİYE SOKAK KABALTISI

Sıra No: 4

Bulunduğu Yer : Bıçakçı Mahallesi, (Sakibiye Sokak) 1251 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik: 3.25 m. **Genişlik:** 2.95 m. **Uzunluk:** 7.93 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Yapının iç kısmında sokağa açılan bir konut kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun güney cephesinde iki demircağlı pencere bulunur. Kabaltı iki sokağı birbirine bağlayan bir köprü görevi yapmaktadır. Yapı Vezirhan Konuk Evi'nin bitişiğinde yer almaktadır. Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek, iç kısmı ışıklandırılmıştır. Kabaltının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

SEYR SEYDA EL-CZEBI
Dünya Kitapları, İncelemeleri ve
Yardımlarına Yakın

BAĞCISARAYI ÇARŞISI
BİÇAKÇI MAHALLESİ
1252. SOKAK
P.K. 61200

NARİNCİ SOKAK KABALTISI

Sıra No: 5

Bulunduğu Yer : Bıçakçı Mahallesi, (Narinci Sokak)1252 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

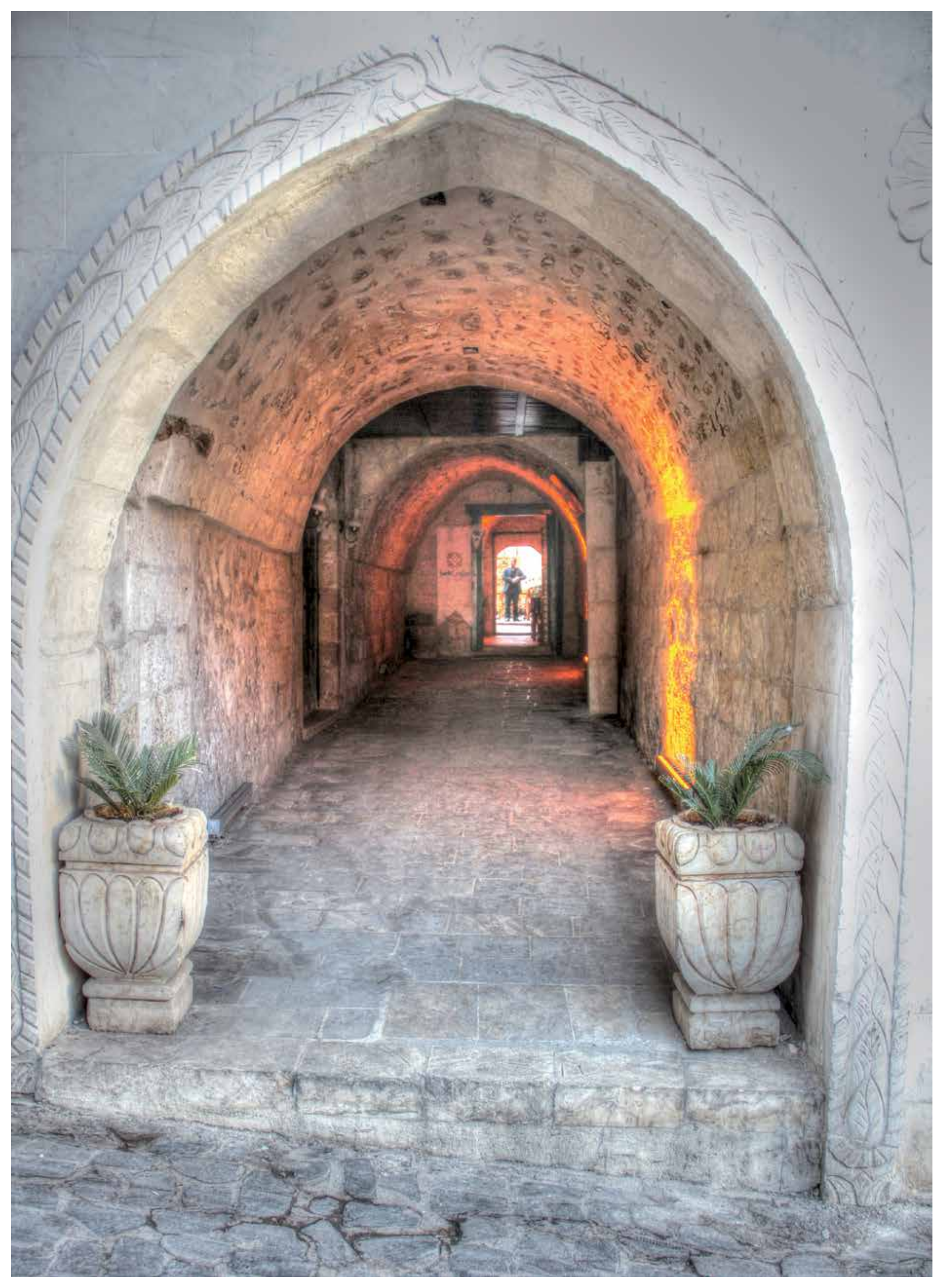
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik: 2.27 m. **Genişlik:** 1.60 m. **Uzunluk:** 4.50 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının kuzeyi tetirbe (çıkma sokak) olup, tetirbenin içinde sokağa açılan iki konut kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Evin güneye bakan cephesinde iki adet pencere bulunmaktadır. Kabaltının güneydeki cümle girişi, siyah demircağlı bir kapı ile kapatılmıştır. Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır. Kabaltı Edessa Oteli ve Narlı Evin kuzey cephesinde yer almaktadır.

FABRİKA SOKAK KABALTISI

Sıra No: 6

Bulunduğu Yer : Bıçakçı mahallesi, (Fabrika sokak)1249 sokak .

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Kuzey yükseklik: 2.50 m. **Kuzey genişlik:** 2.45 m.

Güney yükseklik: 2.80 m. **Güney genişlik:** 2.17 m. **Uzunluk:** 13.75 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının kuzey cephesi tetirbe (çıkmaz sokak) olup, kabaltının iç kısmında üç adet sokağa açılan ev kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun güneye bakan cephesinde iki adet demircağlı pencere bulunmaktadır. Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

ZAHTERLER KABALTISI

Sıra No: 7

Bulunduğu Yer: Cami Kebir Mahallesi, 1338 sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlılar.

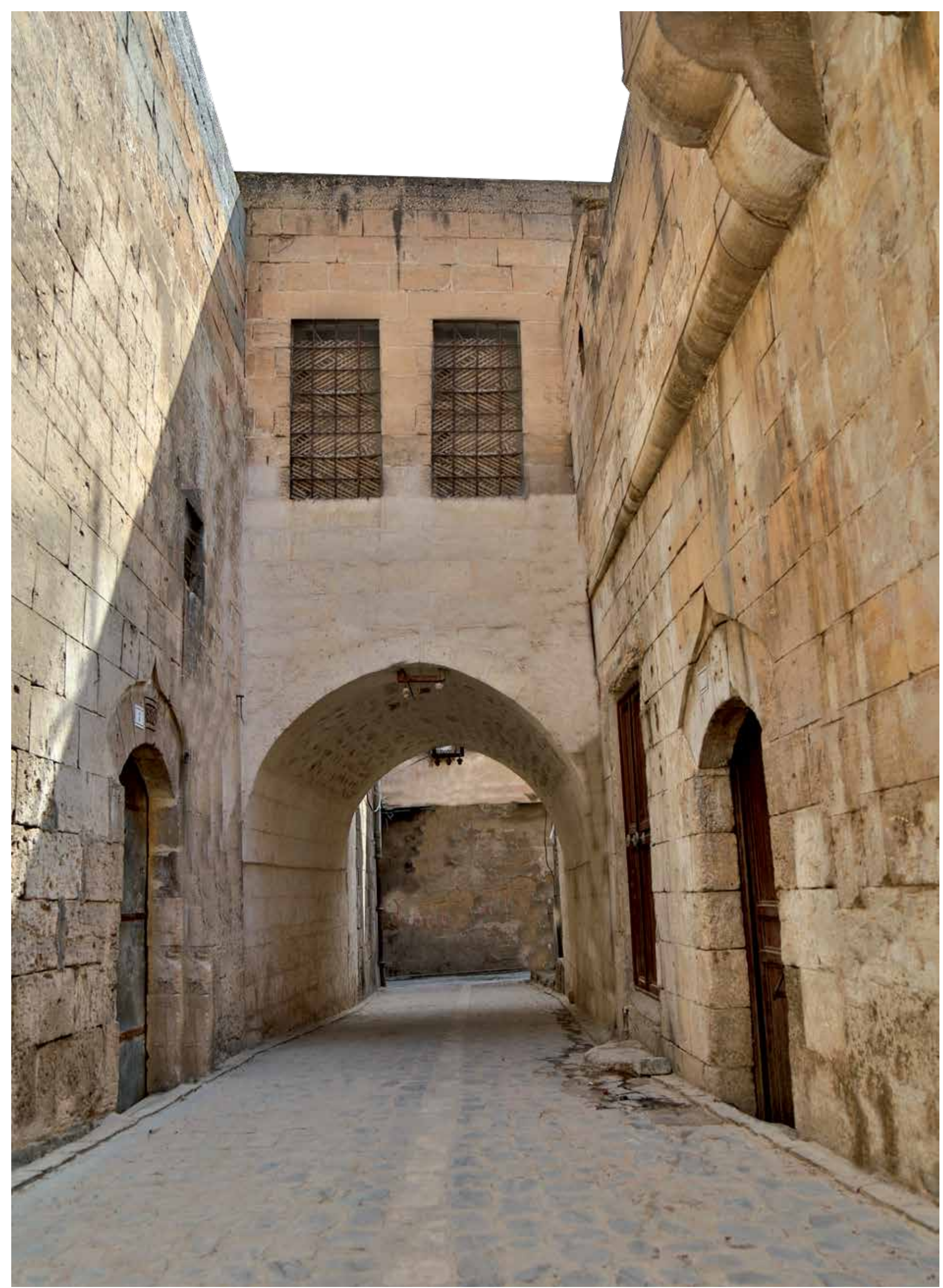
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

Yükseklik: 3.00 m. **Genişlik:** 3.11 m. **Uzunluk:** 7.95 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltı dört kemer ile desteklenmiştir. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan bir evin giriş kapısı bulunmaktaydı. Bu kapı daha sonraları kapatılmıştır. Yapının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun doğuya bakan cephesinde iki demircağlı pencere bulunmaktadır. Kabaltının batısında tetirbe (çıkamaz sokak) bulunmaktadır. Tetirbenin içinde sokağa açılan onbir adet ev kapısı bulunmaktadır. Halk arasında “**Zahterlerin Kabaltısı**” olarak bilinmektedir. Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

RASTGELDİ SOKAK KABALTISI

Sıra No: 8

Bulunduğu Yer: Cami Kebir mahallesi, (Rastgeldi sokak) 1350 sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlılar.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

Yükseklik : 2.70 m. **Genişlik :** 2.50 m. **Uzunluk:** 5.60 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Yapının üzerinde düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun kuzey cephesinde iki, güney cephesinde iki demircağlı pencere bulunmaktadır. Kabaltının kuzey cephesinde tetirbe (çıkma sokak) bulunmaktadır. Tetirbede sokağa açılan onbir adet ev kapısı bulunmaktadır. Kabaltının alt kısımlarında kesme taş, üst kısımlarında ise moloz taş kullanılmıştır. Günümüze sağlam bir şekilde gelebilmiştir. Halk arasında “**Rastgeldi Sokak Kabaltısı**” olarak bilinir. Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır.

ŞEHİT NUSRET SOKAĞI KABALTISI

Sıra No: 9

Bulunduğu Yer: Cami Kebir Mahallesi, (Şehit Nusret Sokak) 1351 Sokak.

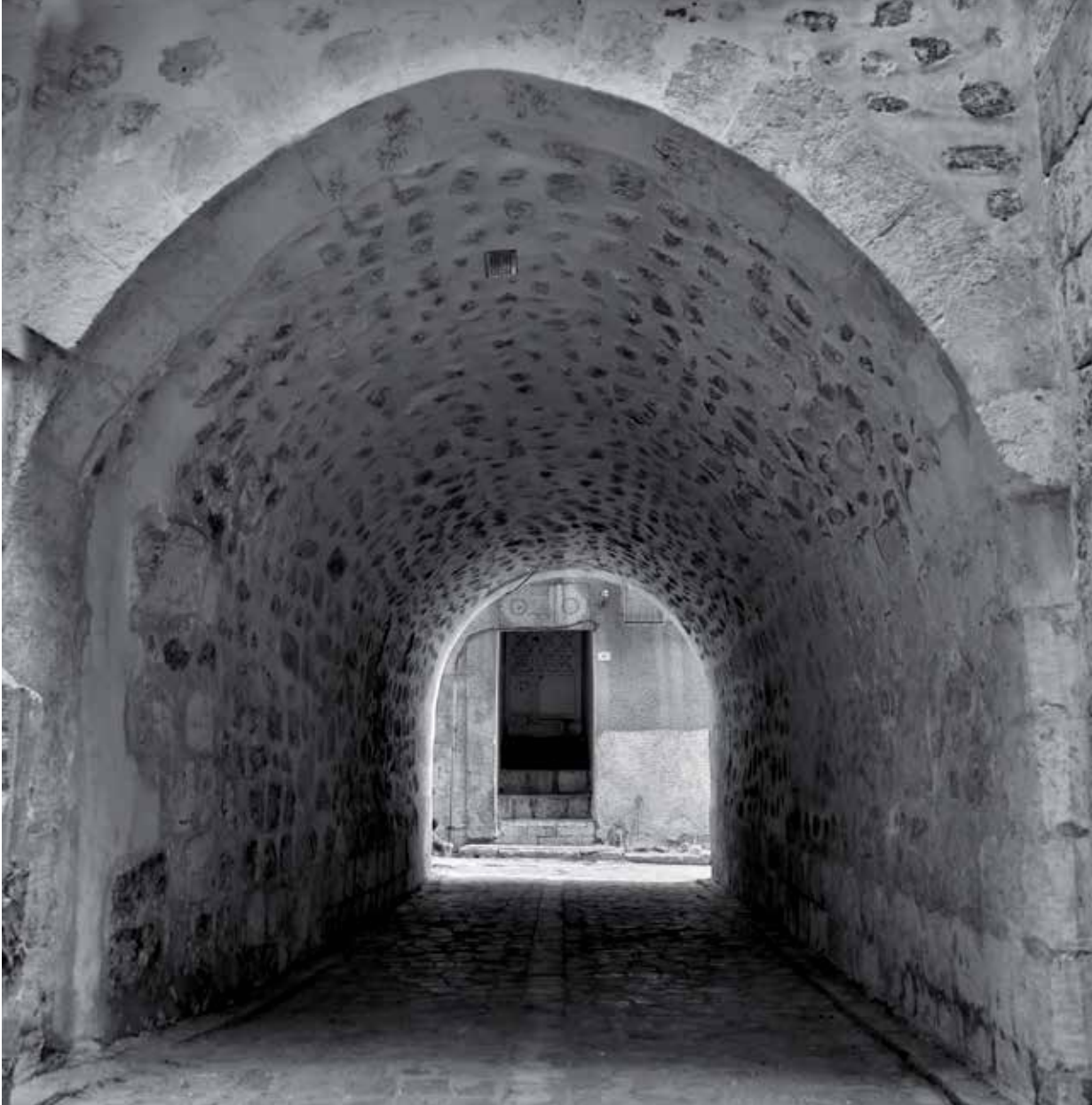
Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

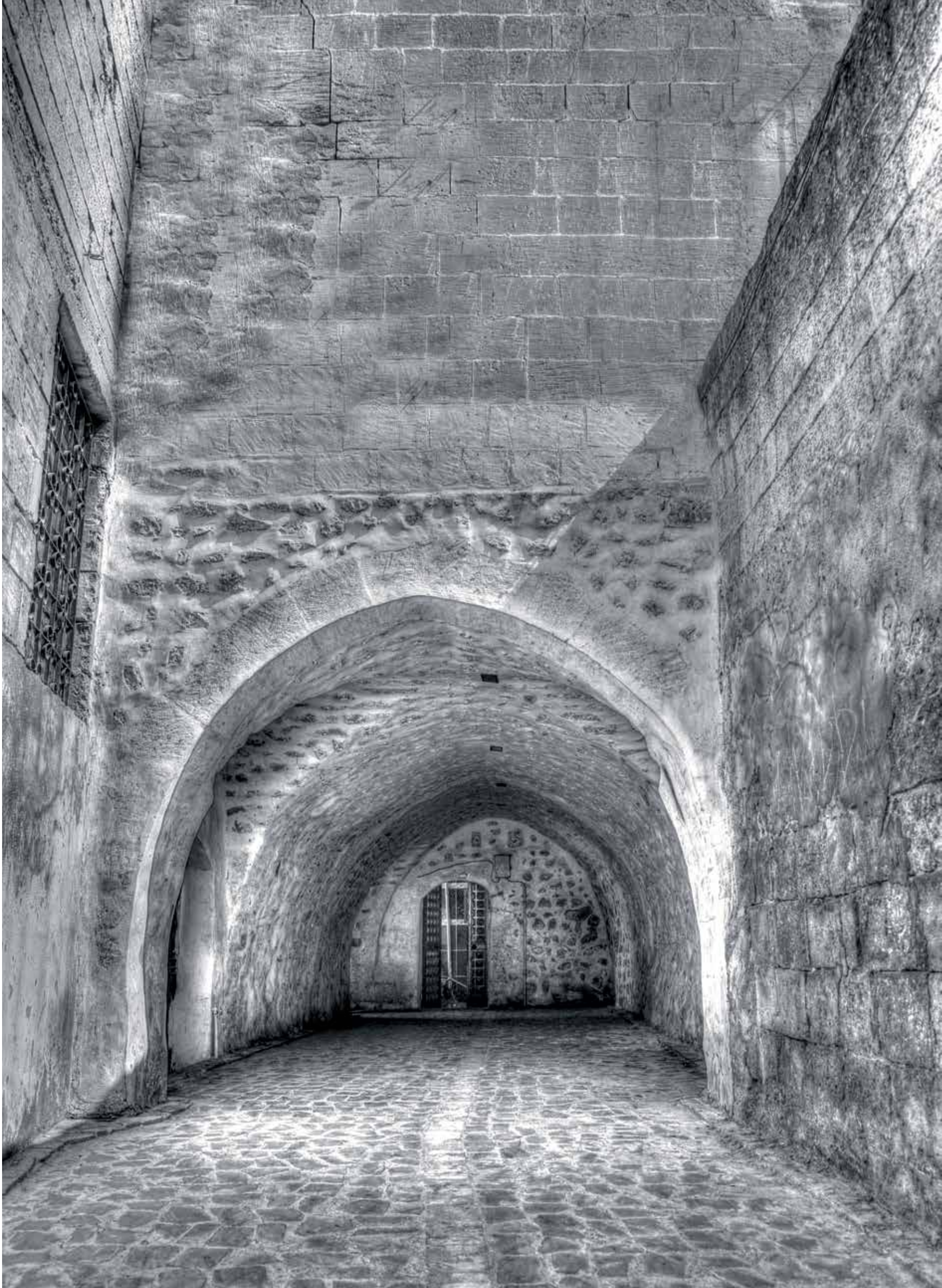
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

Yükseklik: 2.80 m. **Genişlik:** 2.45 m. **Uzunluk:** 9.30 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Kabaltının batısında tetirbe (çıkılmaz sokak) bulunur. Tetirbede sokağa açılan dört evin kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Evin doğuya bakan cephesinde, sivri kemerli üç adet pencere bulunur. Bu sivri kemerli pencereleri üç cepheden saran palmet motifleri, bir şerit halinde sıralanır. Konutun batı cephesinde ise; bir adet demircağlı pencere mevcuttur. Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

NABİ SOKAK KABALTISI

Sıra No : 10

Bulunduğu Yer : Cami Kebir Mahallesi, 1336 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

Yükseklik: 2.40 m. **Genişlik:** 3.30 m. **Uzunluk:** 10.50 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan iki konut kapısı bulunmaktadır. Kabaltının kuzeydoğu cephesinde bir tetirbe (çıkmaz sokak) bulunmaktadır. Tetirbenin içinde sokağa açılan üç konut kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Evin batıya bakan cephesinde iki pencere bulunmaktadır. Bu pencereler günümüzde kapatılmıştır. Halk arasında “**Saatçi Hüseyin Kabaltısı**” olarak bilinir. Kabaltının inşa tarihi ve ustası belli değildir. Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

NİNOLAR KABALTISI

Sıra No: 11

Bulunduğu Yer : Cami Kebir Mahallesi, 1358 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

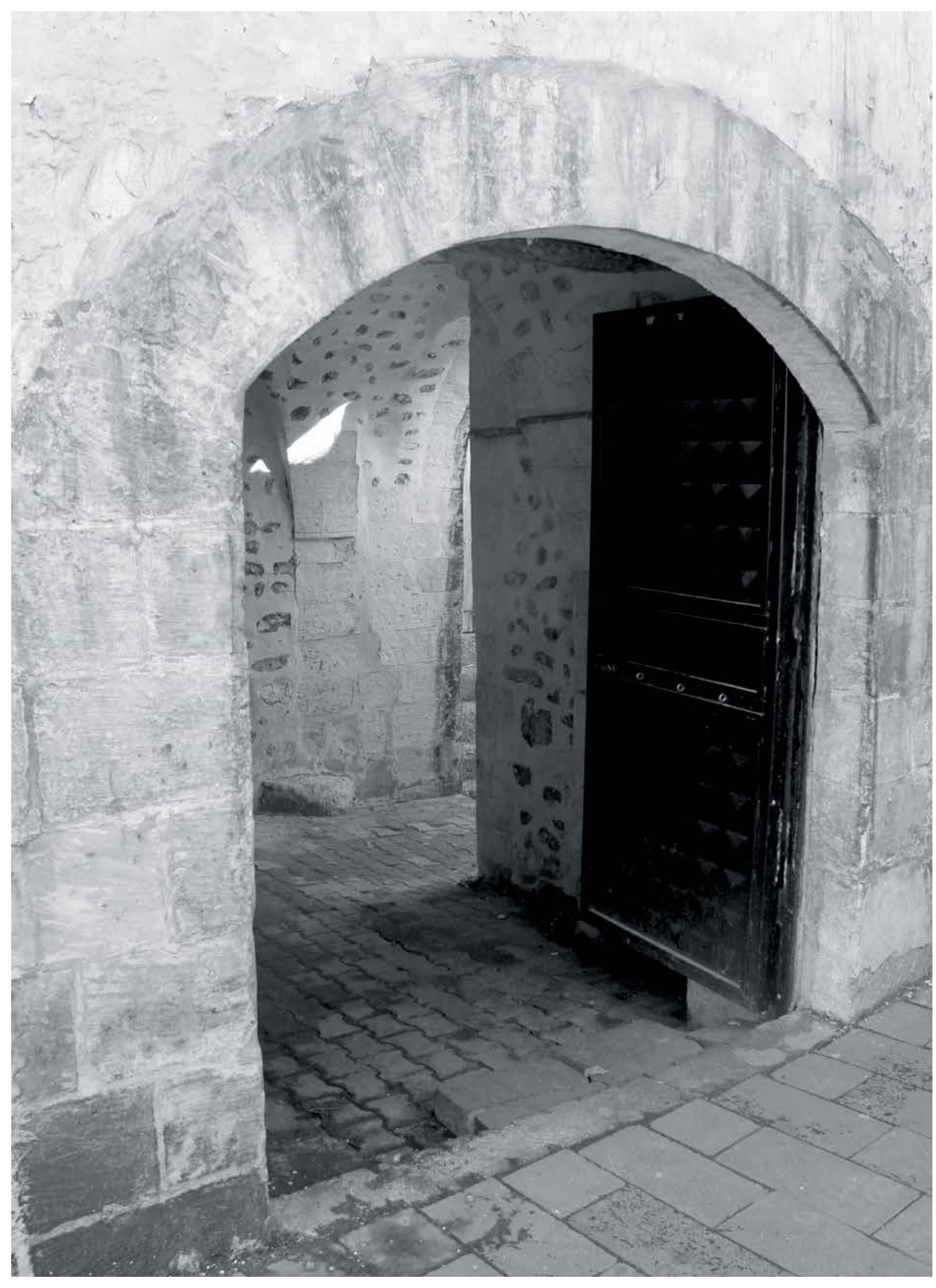
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik: 2.45 m. **Genişlik:** 4.50 m. **Uzunluk:** 2.20 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri çapraz tonozla örtülüdür. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunur. Konutun güneye bakan cephesinde bir pencere bulunmaktadır. Bu pencere daha sonraları kapatılmıştır. Kabaltının içinde sokağa açılan iki ev kapısı bulunmaktadır. Kabaltının kuzey cephesi tetirbe (çıkmaz sokak) olup, sokağa açılan bir ev kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerindeki evde Yusuf Parmaksız (Ninolar) ailesi oturmaktadır. Halk arasında “**Ninolar Kabaltısı**” olarak bilinir. Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır. Yapı şuan gayet sağlam durumdadır.

HACI ĞAFFARROĒLU KABALTISI

Sıra No : 12

Bulunduğu Yer : Cami Kebir Mahallesi, 1359 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Kuzey girişi yükseklik: 3.30 m. **Kuzey girişi genişlik:** 1.90 m.

Güney girişi yükseklik: 2.40 m. **Güney girişi genişlik:** 2.70 m. **Uzunluk:** 4.65 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri çapraz tonozla örtülmüştür. Kabaltı “L” planlıdır. Kabaltının güney girişi (cümle kapısı) demircağlı bir kapı ile kapatılmıştır. Çapraz tonozlu yapının doğusunda tetirbe (çıkmaz sokak) bulunur. Çıkmaz sokakların bir özelliği, korunma amacıyla sokak girişinin gece bir kapıyla kapatılabilmesiydi.³

Tetirbede (çıkmaz sokak) sokağa açılan, dört ev kapısı ve bir adet dama çıkılan ahşap kapı bulunur. Kabaltı doğuya doğru yaklaşık on metre daha uzanmaktadır. Kabaltının bu kısmı günümüzde yıkılmış durumdadır. Tetirbenin (çıkmaz sokak) içindeki evlerden biri, “**Urfalı şair Nabi**” nin doğduğu ev olarak bilinir. Halk arasında “**Hacı Ğaffaroğlu Kabaltısı**” olarak bilinmektedir. Kabaltı şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

³Gökdemir, Gökhan, XIX. Yüzyılda Bir Osmanlı Kenti “Antakya”, Eskişehir, Aralık, 2011

AKSOYLARIN KABALTISI

Sıra No: 13

Bulunduğu Yer : Göl Mahallesi, (Mevlüt Halil Sokağı), 2880 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Doğu girişı yükseklik: 3.5 m. **Doğu girişı genişlik:** 3.26 m.
Batı girişı yükseklik: 3 m. **Batı girişı genişlik:** 2.67 m. **Uzunluk:** 6.50 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan iki ev kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun doğu cephesinde bir, batı cephesinde bir olmak üzere iki adet ahşap pencere bulunmaktadır. Yapı halk arasında “**Aksoyların Kabaltısı**” olarak bilinmektedir. Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

TAMBURACI DERVİŞ SOKAĞI KABALTISI

Sıra No: 14

Bulunduğu Yer : Göl Mahallesi, (Tamburacı Derviş Sokağı) 2879 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Kuzey girişi yükseklik: 2.50 m.

Güney girişi yükseklik: 1.95 m.

Kuzey girişi genişlik: 1.95 m.

Güney girişi genişlik: 2.56 m.

Uzunluk: 9.40 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri çapraz tonozla örtülmüştür. Bu kabaltı diğer kabaltılardan farklı olarak inşa edilmiştir. Giriş kısmı tıpkı bir evin kapısı şeklinde inşa edilmiştir. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Evin kuzey cephesinde iki adet sivri kemerli ve demircağlı pencere bulunmaktadır. Yapının güney cephesi tetirbe (çıkamaz sokak) olup tetirbenin içinde sokağa açılan üç adet ev kapısı bulunmaktadır. Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır. Kabaltının kuzey girişi üzerinde bir kitabe bulunmaktadır. Kitabede :

“ Bismillah, Maşallah ve La havle vela kuvvete illa billahil aliyyl azim ” yazısı bulunmaktadır.

Kitabenin açıklaması:

“Allah’ın adıyla, Allah nazardan saklasın. Çok yüce ve çok büyük Allah’ın himayesine sığınmaktan ve O’nun yüce kudretinden yardım dilemekten başka bir amacım yoktur. Ondan başka kuvvet ve kudret sahibi yoktur. O’na dayandım, O’na güvendim.”

Kitabenin üst kısmında zeminden kabartılarak yapılmış, yüzeyi yıldız ve geometrik süslemeli “rozet” motifi ve rozetin iki tarafında sekizgenlerin içinde yapılmış geometrik motifler (süslemeler) yer alır. İslam mimarisinde süslemenin en çok kullanılan süsleme elemanlarından biri olan yıldız motifleri ve geometrik kompozisyonlar, gökyüzünü hatırlatacak kadar âhenklidir.

Türk İslam mimari süsleme sanatının en çok sevilen ve en zengin motiflerini teşkil eden yıldız ve çokgen motifleri, Kur’an’da her fırsatta zikredilen

tefekkür ayetlerinin bir neticesidir. Yıldız motifleri, diğer yıldız kümeleri ve çokgenlerle birleşerek insan ruhu üzerinde çok derin ve ulvi tesirler uyandıran girift kompozisyonlar meydana getirirler. Batıların yanlışlıkla “arabesk” adını verdiği kompozisyonların (süslemelerin) başlama ve bitme noktaları belli değildir. Burada çizgiler belli bir düzen içerisinde öyle zikzaklar çizerek devam ederler ki insanın gözü onları takip etmekte aciz kalır. Bu Allah’ın Ezeli ve Ebedi oluşunun çizgilerle ifadesinden başka bir şey değildir. Bu kompozisyonlardaki düzen ise Kur’an’da geçen “ O Allah ki, birbiriyle uyumlu yedi sema yaratmıştır. Sen o Rahman’ın yarattığında hiçbir nizamsızlık göremezsin. Sonra gözünü, tekrar tekrar çevir bak; göz (aradığı bozukluğu bulmaktan) âciz ve bitkin halde sana dönecektir. Andolsun biz, en yakın göğü kandillerle donattık. Onları şeytanlara atılan taşlar yaptık ve (ahitte de) onlara alevli ataeş azabını hazırladık.” (Mülk: 3,4,5) ayetlerin taş ve çiniye işlenmiş şeklidir.⁴

⁴Çam, Nusret, “İslamda Sanat Sanatta İslam”, s. 93, Ankara, 2008

HALİL ETTUNE KABALTISI

Sıra No: 15

Bulunduğu Yer : Göl Mahallesi, (Tamburacı Derviş Sokağı) 2869 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Kuzey girişi yükseklik: 2.50 m.

Kuzey girişi genişlik: 1.95 m.

Güney girişi yükseklik: 1.95 m.

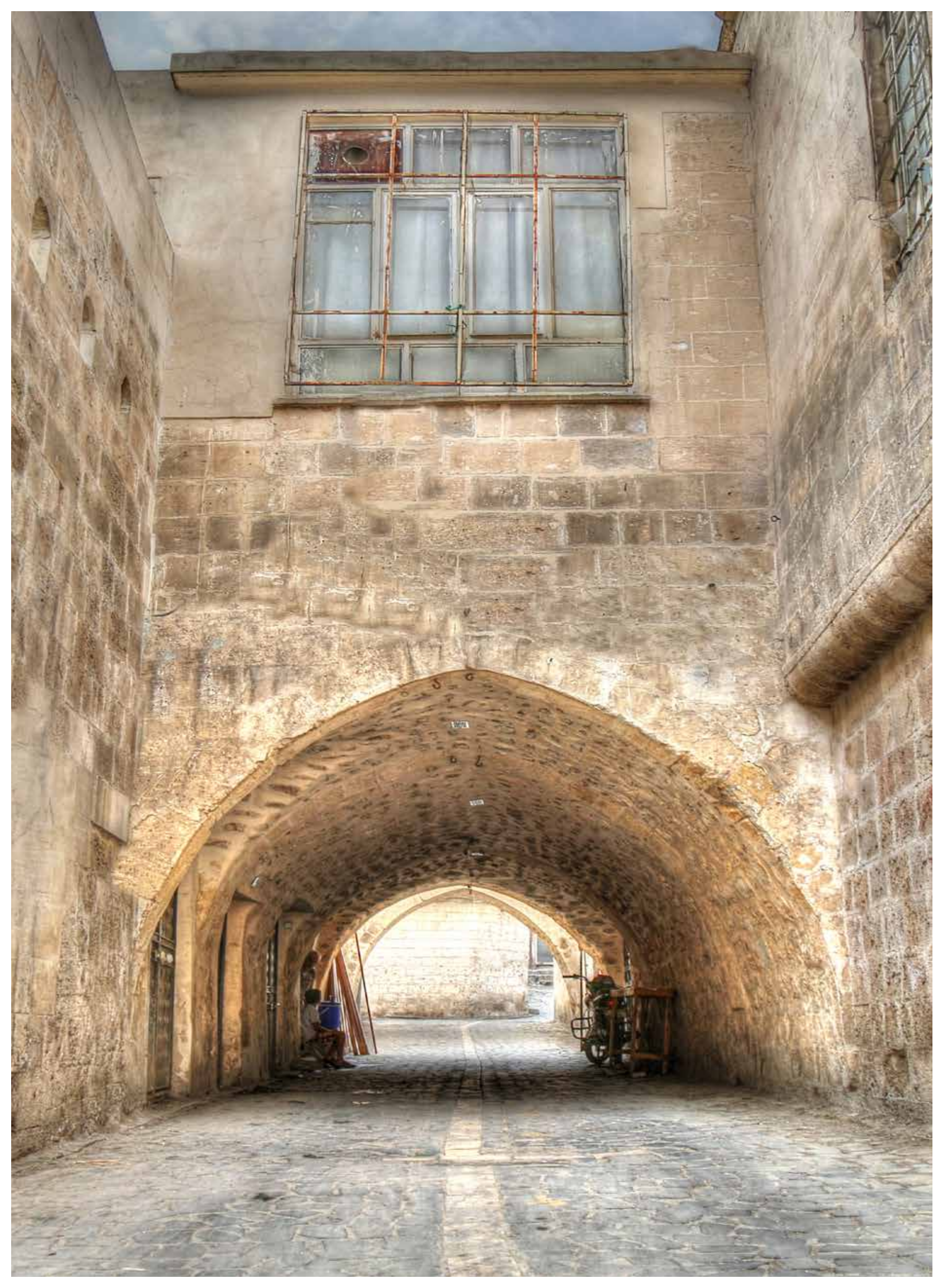
Güney girişi genişlik: 2.56 m.

Uzunluk: 9.40 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla yapılmış bir konut bulunmaktadır. Evin kuzey cephesinde iki, güney cephesinde bir ahşap pencere bulunmaktadır. Tamburacı Derviş sokağında bulunan bu yapı, Urfa'nın en güzel kabaltıları arasında yer almaktadır.

Kabaltı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek iç kısmı ışıklandırılmıştır. Halk arasında "**Halil Ettune Kabaltısı**" olarak bilinir. Kabaltı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

KEFİYELER KABALTISI

Sıra No: 16

Bulunduğu Yer: Hekimdede Mahallesi, (Madenli Sokak) 934 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

Yükseklik : 2.70 m. **Genişlik :** 3.25 m. **Uzunluk:** 13.25 m.

Yapının Tanımı: Halk arasında “**Kefiyeler Kabaltısı**” olarak bilinir. Kabaltı doğu-batı istikametinde inşa edilmiş olup, üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının içinde sokağa açılan beş evin kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun doğu ve batıya bakan cephesinde birer demircağlı ve oldukça büyük pencere bulunmaktadır. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır.

Urfa'nın en önemli tarihi sokaklarından biri olan Madenli sokakta yer alan bu kabaltı, günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

SARAÇLARIN KABALTISI

Sıra No: 17

Bulunduğu Yer: Hekimdede Mahallesi, 969 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlılar.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

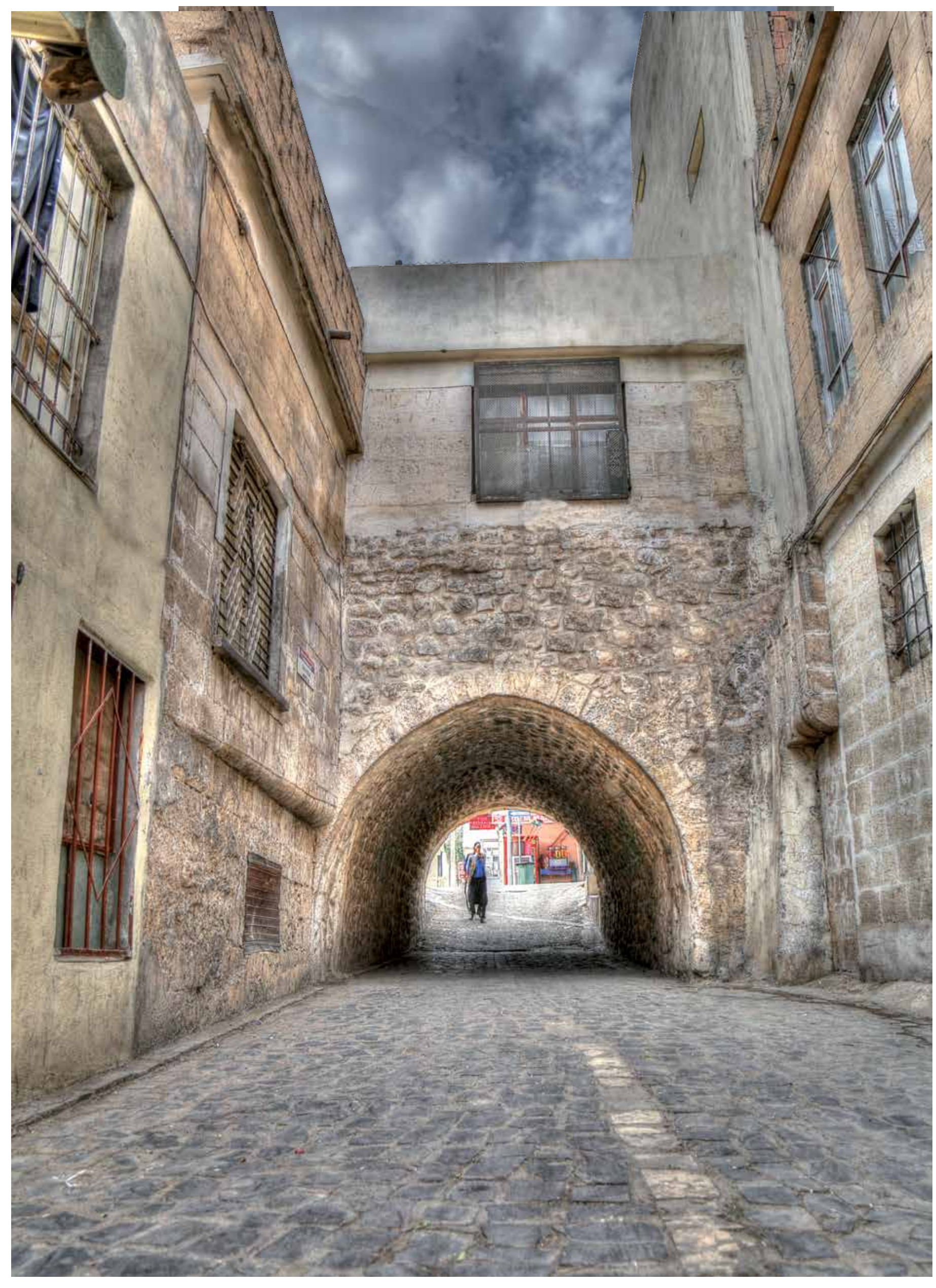
Yükseklik : 2.40 m.

Genişlik : 2.14 m.

Uzunluk: 8.40 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı istikametinde inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Doğusunda tetirbe (çıkmaz sokak) bulunur. Tetirbede sokağa açılan iki evin kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde özel mülkiyete ait ve düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Evin batıya bakan cephesinde iki demircağlı pencere doğu cephesinde ise bir demircağlı pencere bulunur. Halk arasında “**Saraçların Kabaltısı**” olarak bilinir. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

VANES KABALTISI

Sıra No: 18

Bulunduğu Yer: Kadioğlu Mahallesi, Vali Fuat Caddesi, (Büyükyol), Burak Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

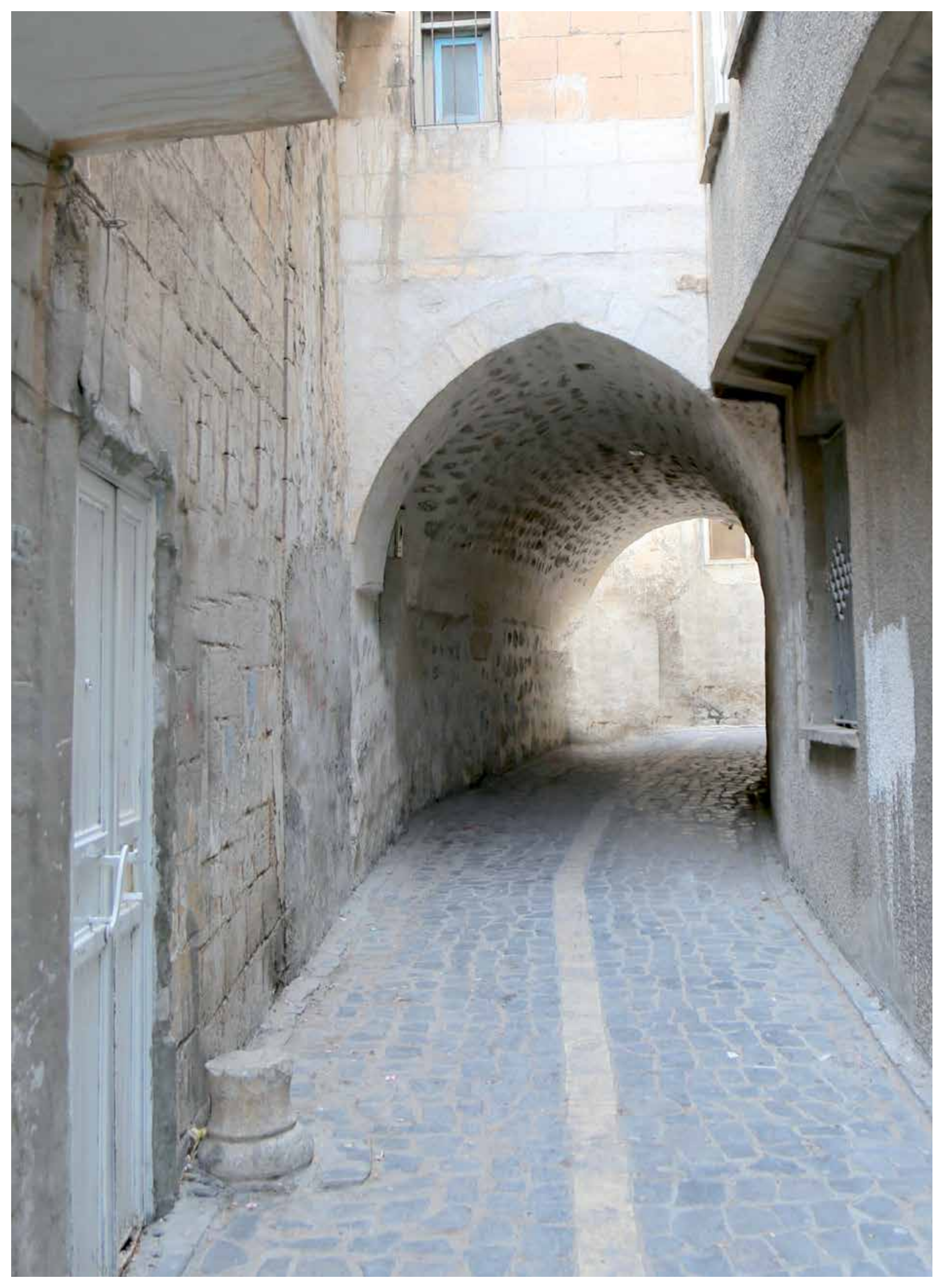
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

Yükseklik: 2.80 m. **Genişlik:** 3.15 m. **Uzunluk:** 10.7 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Kabaltı, Burak sokaktan Büyükyola geçişi sağlar. Yapı günümüze kadar sağlam bir şekilde gelebilmiştir. Kabaltının üst kısmında, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun doğuya bakan cephesinde demircağlı büyük bir pencere bulunur. Konutun batıya bakan cephesinde ise boyutları küçük üç pencere bulunmaktadır. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Kabaltının inşa tarihi ve ustası belli değildir. Halk arasında “**Vanes Kabaltısı**” olarak bilinir.

İBRAHİM TEKOK KABALTISI

Sıra No: 19

Bulunduğu Yer : Kadioğlu Mahallesi, 1371 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Doğu girişı yükseklik: 2.96 m. **Genişlik:** 2.50 m. **Uzunluk:** 10 m.

Batı girişı yükseklik: 2.40 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Yapının iç kısmında sokağa açılan bir konut kapısı bulunmaktadır. Kabaltının batısında kuzey-güney doğrultusunda uzanan bir tetirbe (çıkmaz sokak) bulunmaktadır. Yapının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun doğu cephesinde küçük demircağlı bir pencere bulunur. Yapı halk arasında “İbrahim Tekok Kabaltısı” olarak bilinir. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Kabaltının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

2969 SOKAK

ÖRTÜK SOKAK KABALTISI

Sıra No: 20

Bulunduğu Yer: Kendirci Mahallesi, (Örtük Sokak) 2969 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

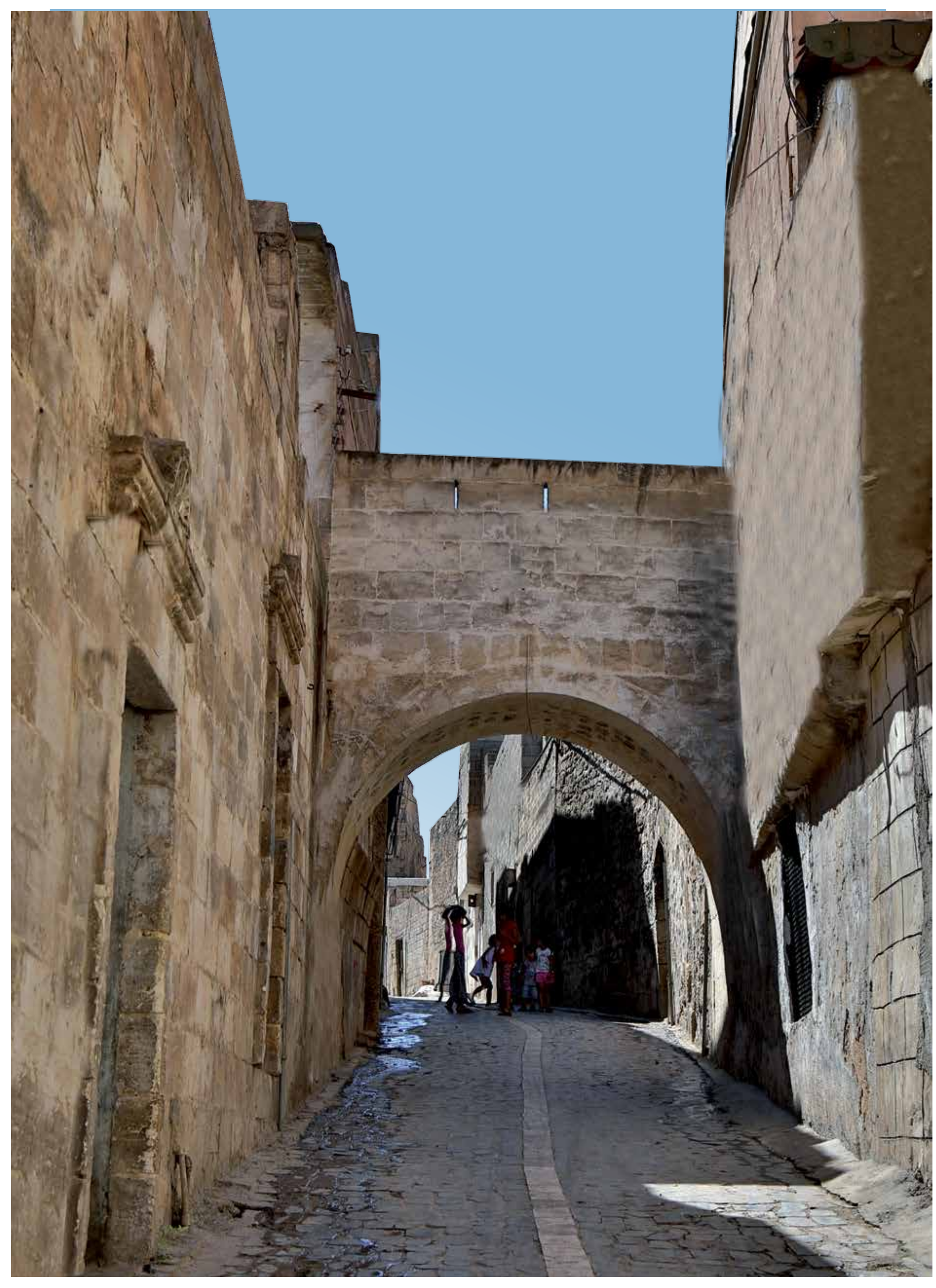
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik : 3.40 m. **Genişlik :** 3.45 m. **Uzunluk:** 13.45 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun kuzey cephesinde üç adet demircağlı pencere, güney cephesinde ise bir adet küçük demircağlı pencere ile bir adet çörten (su oluğu) bulunur. Şanlıurfa'nın en uzun kabaltılarından biridir. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Yapının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

ALİ KÖS SOKAĞI KABALTISI

Sıra No: 21

Bulunduğu Yer : Kendirci Mahallesi, (Ali Kös Sokağı) 2966 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

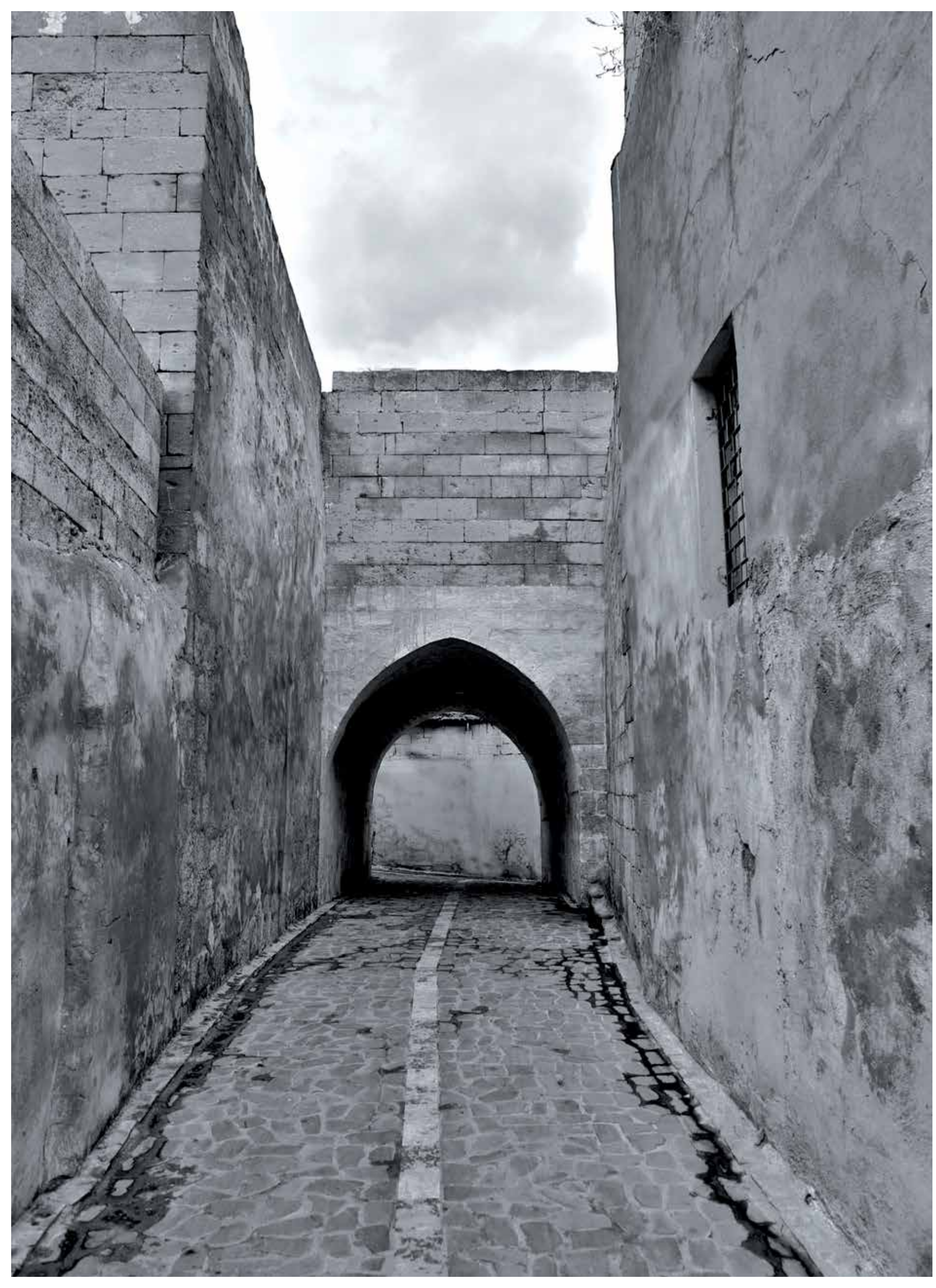
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik : 2.90 m. **Genişlik :** 3.10 m. . **Uzunluk:** 1.70 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Sokağın karşılıklı iki evine üstten geçişi sağlamak amacıyla inşa edilen bu kabaltı, daha sonraları restöre edilerek günümüze sağlam bir şekilde ulaşmıştır. Yapının alt kısmı düzgün kesme taştan, üst kısımları ise moloz taştan yapılmıştır. Kabaltının üzerinde herhangi bir yapı bulunmamaktadır. Şanlıurfa'nın en küçük kabaltılarından biridir.

UĞURLU SOKAĞI KABALTISI

Sıra No: 22

Bulunduğu Yer : Kendirci Mahallesi, (Uğurlu Sokağı) 2976 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik: 2.90 m. **Genişlik:** 2.83 m. **Uzunluk:** 6.34 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Yapının iç kısmında sokağa açılan bir konut kapısı bulunmaktadır. Sokağa açılan bu kapı daha sonraları kapatılmıştır. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun batı cephesinde bir adet demircağlı penceresi mevcuttur. Kabaltı 2976 nolu sokak ile 2977 nolu sokakları birbirine bağlar. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Kabaltının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

KALKAN SOKAK KABALTISI

Sıra No: 23

Bulunduğu Yer : Kendirci Mahallesi, (Kalkan Sokak) 2978 Sokak.

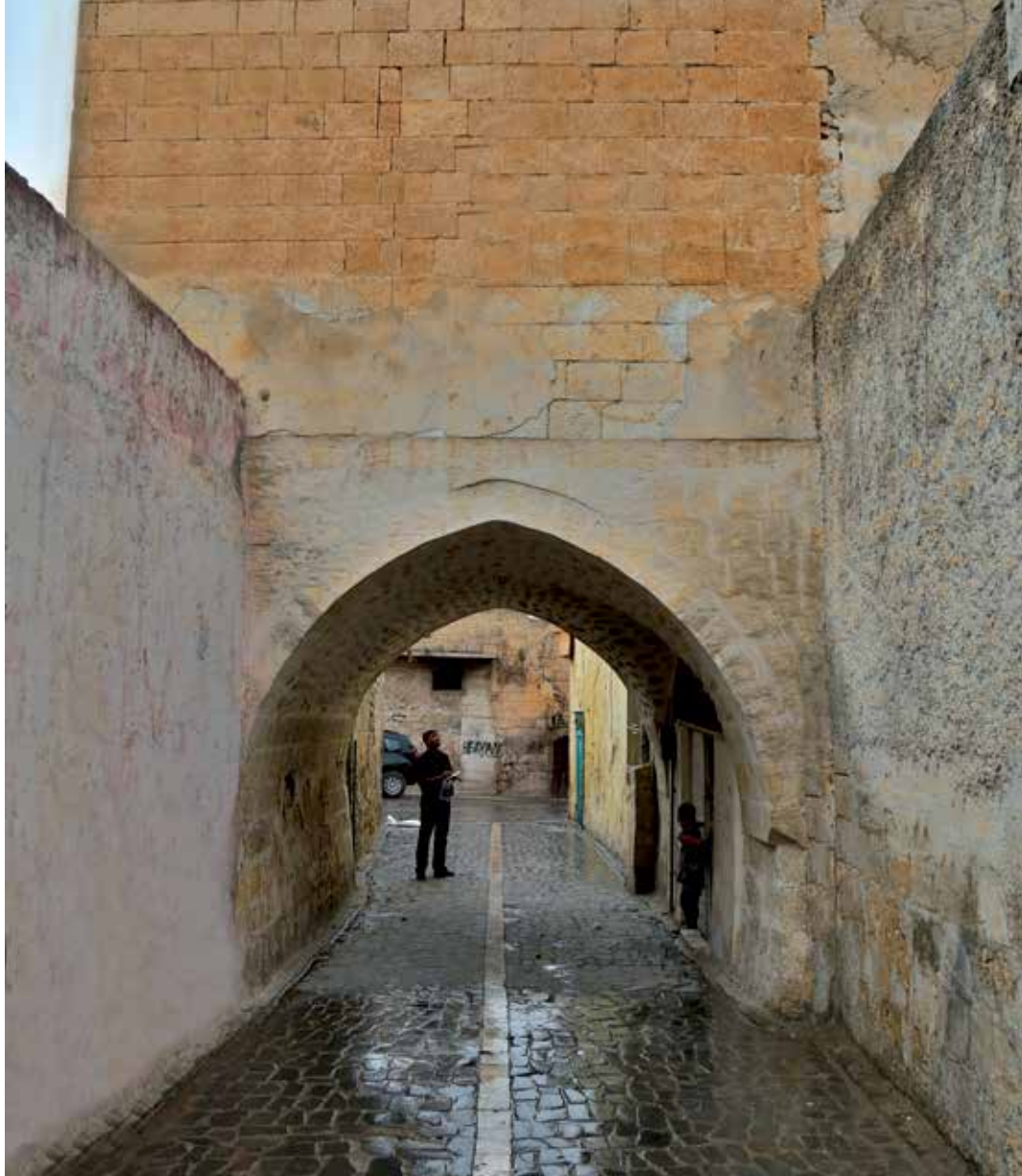
Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

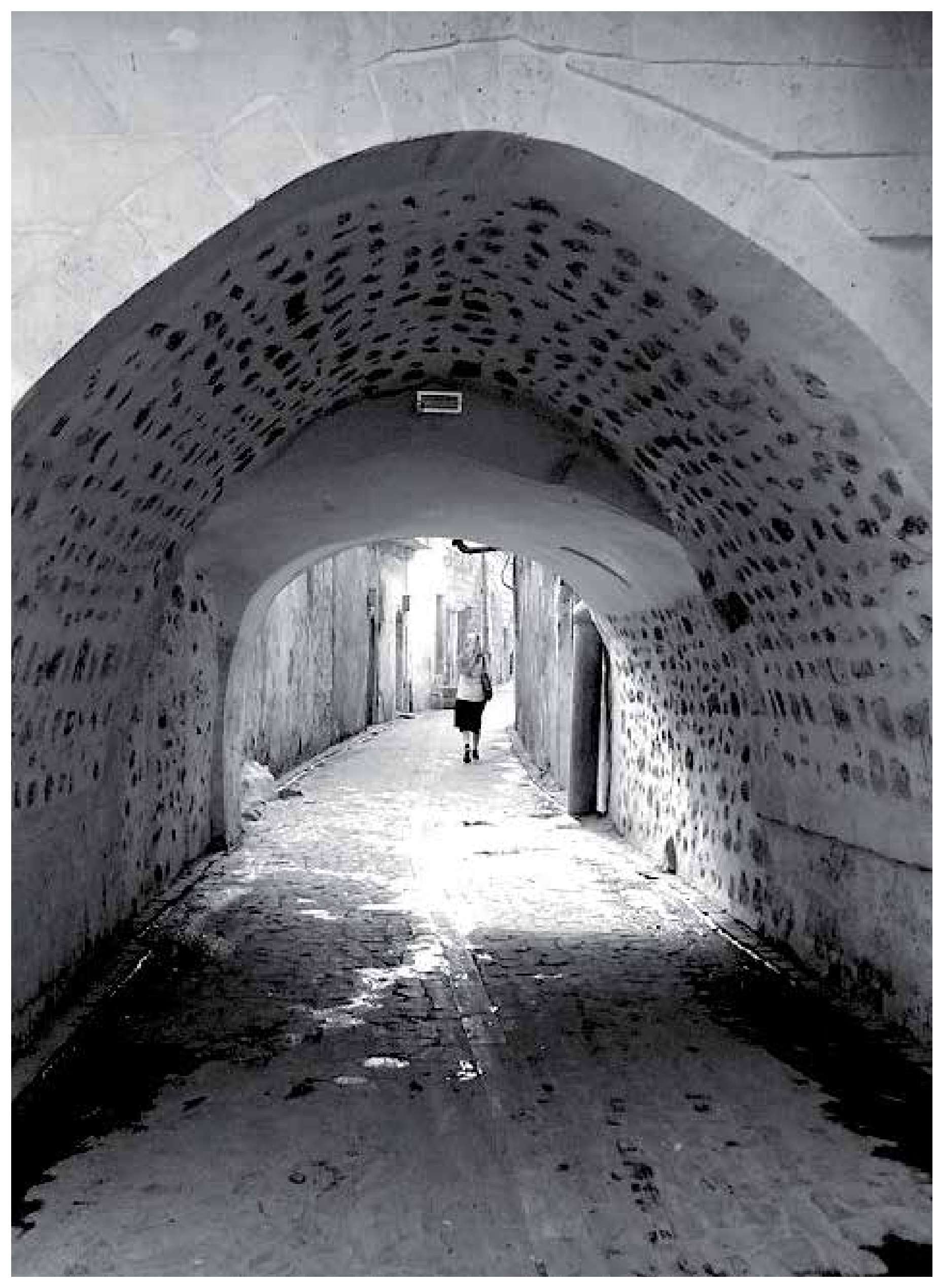
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik: 3 m. **Genişlik:** 3.36 m. **Uzunluk:** 5.41 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Kabaltının iç kısmından sokağa açılan bir konut kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunur. Konutun kuzey cephesinde üç adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin üst kısmında ebatları daha küçük olan üç pencere daha sıralanmaktadır. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Yapının inşa tarihi ve ustası belli değildir. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

MUHTESİPLERİN KABALTISI

Sıra No: 24

Bulunduğu Yer : Kendirci Mahallesi, (Kemaliye Sokak) 2966 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

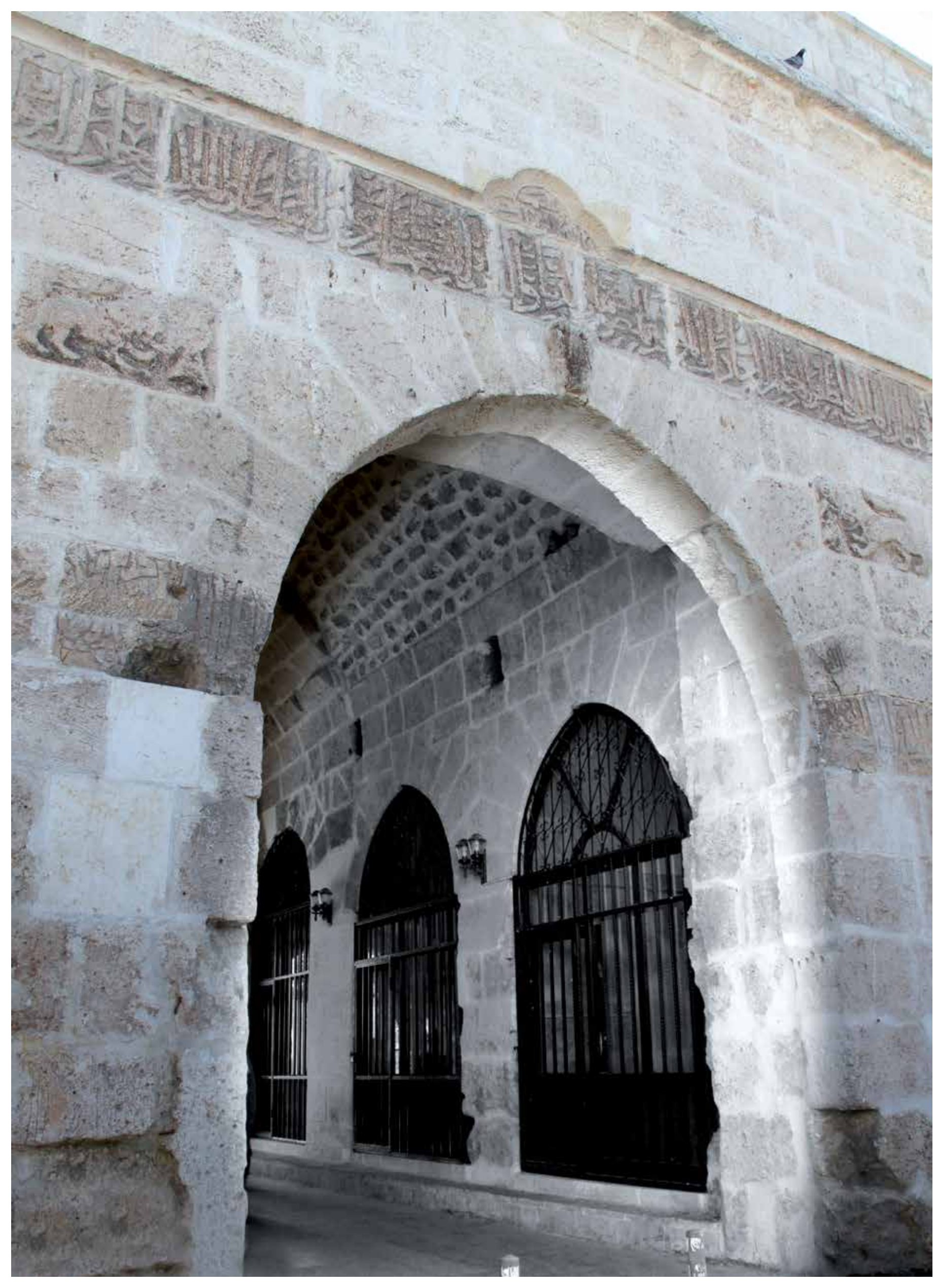
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik: 2.36 m. **Genişlik:** 3.24 m. **Uzunluk:** 8.38 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının iç kısmından sokağa açılan bir konut kapısı bulunmaktadır. Bu kapı daha sonra kapatılmıştır. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunur. Konutun kuzey cephesinde bir adet, güney cephesinde bir adet demircağlı pencere bulunmaktadır. Kabaltı üzerindeki konutta eskiden Bozan Muhtesip ailesi oturuyordu. Halk arasında “**Muhtesiplerin Kabaltısı**” olarak bilinir. Kabaltı 2966-2965 ve 2988 numaralı sokakları birbirine bağlar. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Yapının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

HARRANKAPI KABALTISI

Sıra No: 25

Bulunduğu Yer : Kendirci Mahallesi, Harrankapı Kabaltısı.

Yapıldığı Dönem: M.S. V. y.y.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Kuzey (kemer) yüksekliği: 4.65 m.

Kuzey giriş (giriş) genişliği: 3.30 m.

Kuzey iç yükseklik: 7.20 m.

Güney (giriş) genişliği: 2.74 m.

Güney (kemer) yüksekliği: 3.27 m.

Uzunluk: 12.80 m.

Güney iç yükseklik: 6.50 m.

Yapının Tanımı: Harran kapı kabaltısı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan altı dükkan kapısı bulunmaktadır. Kabaltının güney cephesinde üst kısımda iki adet pencere bulunmaktadır.

Kabaltının kuzey cephesinde üstte doğu-batı doğrultusunda uzanan büyük bir kitabe bulunmaktadır. Bu kitabe: “ *Efendimiz, Sultan, Melik, Muzaffer, Âlim, Adaletli, Desteklenmiş ve Muzaffer olan, Din ve Dünyanın Yıldızı, Fetihlerin Babası, Şah Gazi B. Sultan Melik, Adaletli, Allah’ın Rahmetine Muhtaç Olan Ebu Bekir B. Eyyub’un Vilayette Yaptırdığı İmaretlerden Devlet-i Muzaffer Olan, Adaletli Eş-şibli’dir.* ”

Bu kitabeden, yapının Eyyubilerden Sultan Melik Adil Muzaffer Şahabeddin Gazi Ebubekir bin Eyyub tarafından yenilediği anlaşılmaktadır. Bu melik, Meyyafarikin Eyyubilerden olup 1220-1230 yılları arasında hüküm sürmüştür.

Kapı kemerinin iki yanında, önlerinde kaftanlı insan figürü ve arkalarında yürüyen arslan kabartmaları bulunmaktadır.

Kapı kemerinin güneye bakan cephesinde ve kemerin üzerinde yuvarlak rozet üzerine altı kollu yıldız motifi (Mührü Süleyman) işlenmiştir.

1927 Urfa Salnâmesi’nin verdiği bilgiye göre bu rölyeflerin yanında: “ *El-melikü Lillahi’l Vahid El-kahhar* ” yazısı mevcuttur.

Anlamı: “ *Mülk, tek ve kahredici olan Allah’ındır.* ”⁵ Kitabe şeridinin altında, kapı kemerinin ortasında yüksek kabartma olarak yapılmış Selçukluların simgesi olan “ *çift başlı kartal motifi* ” yer almaktadır.

Harrankapı kabaltısının üzerindeki kitabeden öğrendiğimiz bilgiler, Urfa’nın tarihine ışık tutmakta olup bizi bir nebze olsun bu konuda aydınlatmaktadır.

⁵Kürkçüoğlu, A. Cihat “Urfa “Fotoğraflarla Evvel Zaman İçinde” Ankara, 2011.

11 NİSAN SOKAĞI KABALTISI

Sıra No: 26

Bulunduğu Yer: Kurtuluş Mahallesi, Kazancı Bedih Sokağı, (11 Nisan Sokağı).

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

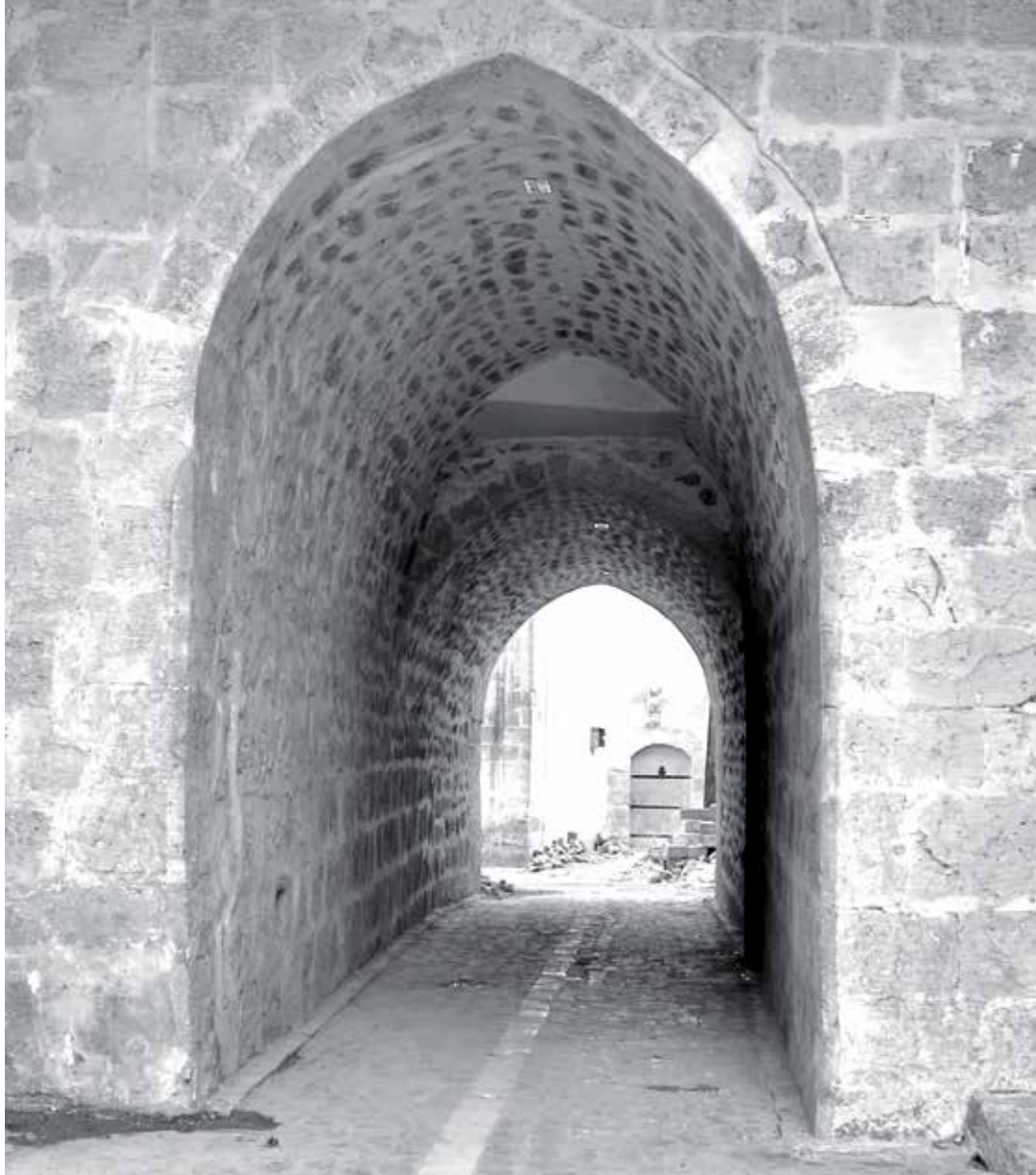
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

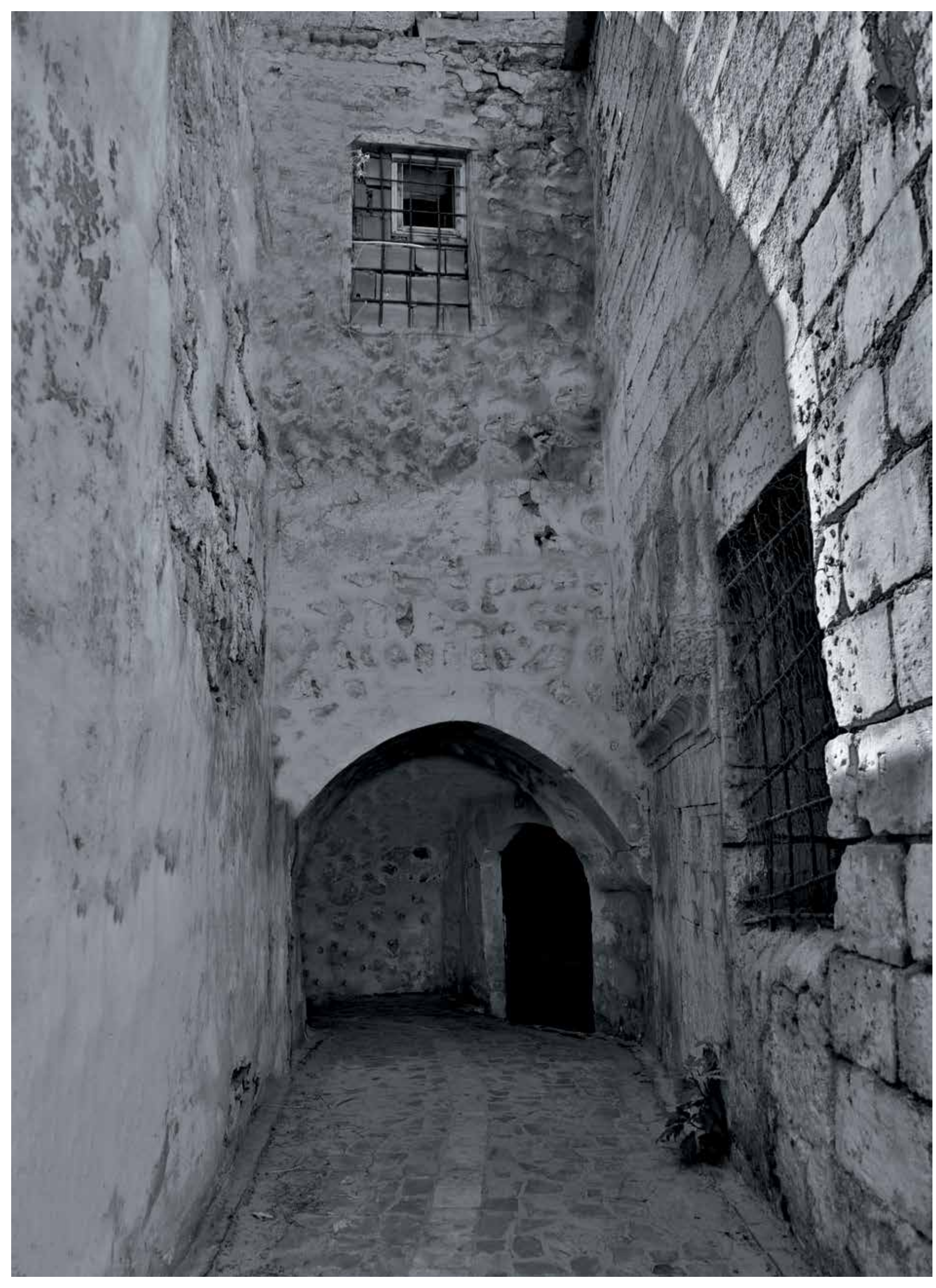
Ölçüler:

Yükseklik: 3.50 m. **Genişlik:** 2.60 m. **Uzunluk:** 14.50 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun batı cephesinde bir, doğu cephesinde ise; iki demircağlı pencere bulunmaktadır. Restöre edilen kabaltı günümüze kadar sağlam bir şekilde gelebilmiştir. Bu kabaltının banisi (ustası) bilinmemektedir. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır.

Kabaltının bulunduğu sokağa, Urfa'nın en önemli Gazelhanlarından biri olan Merhum Kazancı Bedih ismi verilmiştir.

DOĞU SOKAĞI KABALTISI

Sıra No: 27

Bulunduğu Yer: Kurtuluş Mahallesi, (Doğu Sokağı) 1044 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

ölüler:

Yukseklilik: 1.20 m. **Genişlik:** 1.93 m. **Uzunluk:** 14 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Yapının üzeri beşik tonozla ortuludur. Kabaltı 'L' planlıdır. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan bir konut kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde ev bulunmaktadır. Evin kuzey cephesinde bir pencere bulunur. Kabaltının güney cephesinde merdivenle çıkılan bir evin giriş kapısı bulunur. Yapının kuzey cephesinde bir tetirbe (ıkılmaz sokak) bulunmaktadır. ıkılmaz sokak içerisinde sokağa açılan iki konut kapısı bulunur. Kabaltının güney batı cephesinde Yeni omeriye Camisi bulunmaktadır. Kabaltının iç kısmı restorasyon esnasında ışıklandırılmıştır.

ATEŞBEG KABALTISI

Sıra No: 28

Bulunduğu Yer : Kurtuluş Mahallesi, (Tarakçılar Sokağı) 1057 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

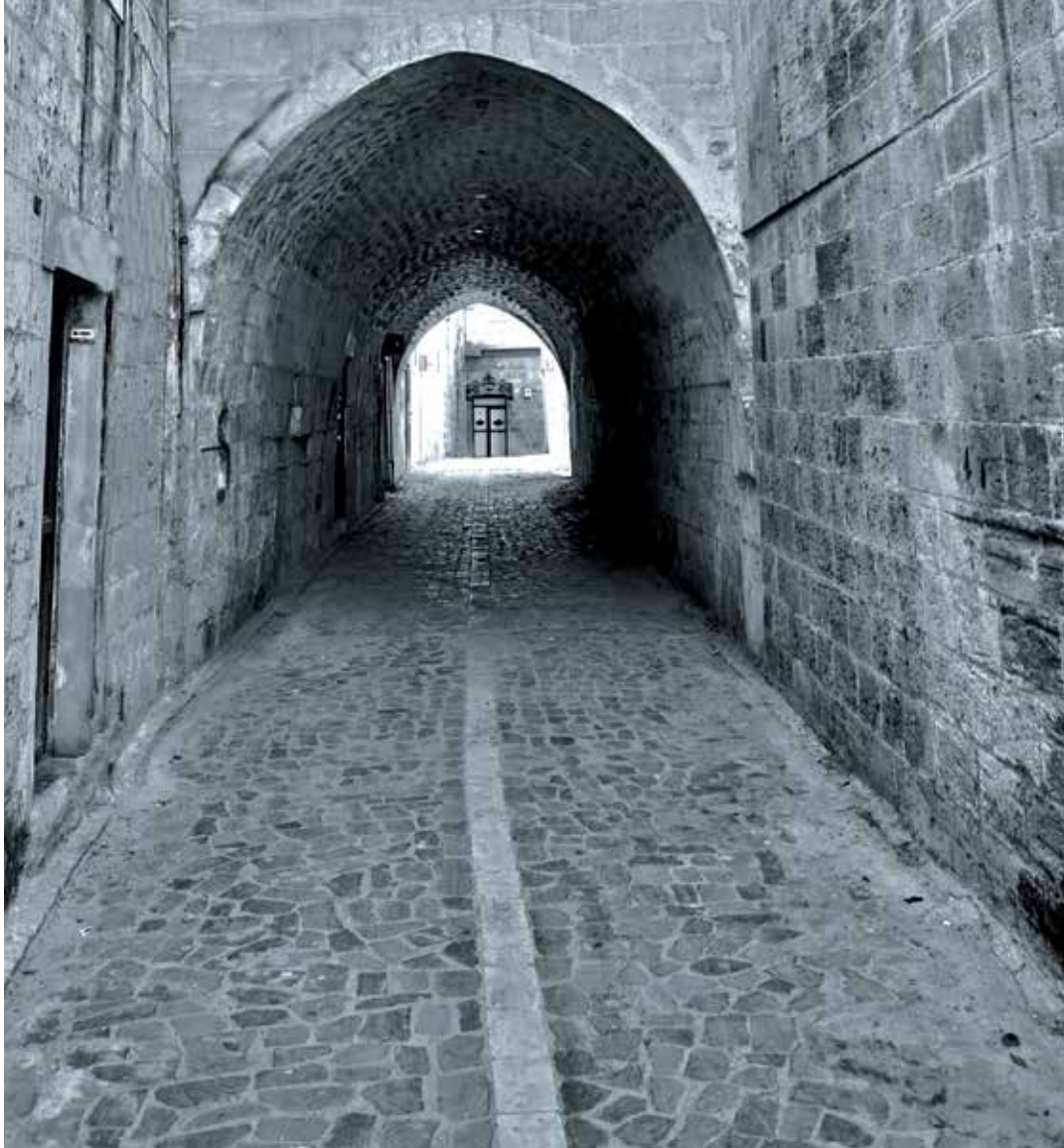
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

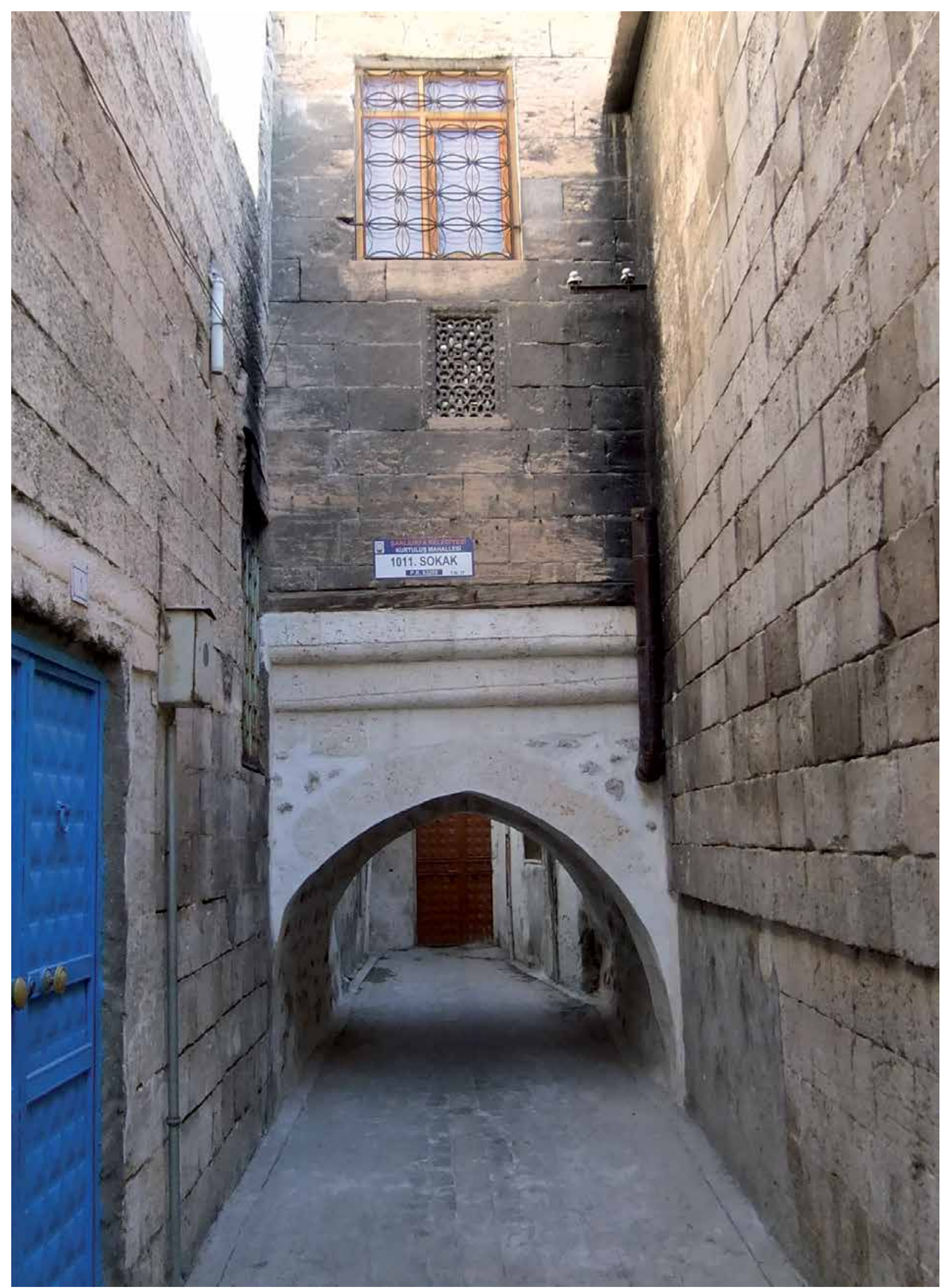
Ölçüler :

Kuzey girişi yükseklik: 3.61 m. **Kuzey girişi genişlik:** 3 m.

Güney girişi yükseklik: 2.90 m. **Güney girişi genişlik:** 2.80 m. **Uzunluk:** 16.56 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan iki konut kapısı bulunmaktadır. Yapının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Kabaltı 16.56 m uzunluk ile Şanlıurfa'nın en uzun kabaltıları arasında yer alır. Yapının üst kısmında özel mülkiyete ait düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Evin kuzey ve güney cephesinde birer adet penceresi bulunmaktadır. Bu kabaltı halk arasında "Ateşbeg Kabaltısı" olarak da bilinmektedir. Kabaltının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

SANLIURFA BELEDIYESI
KURTULUS MAHALLESİ
1011. SOKAK
K.P. 1000 10.07

NAKIŞLI KABALTI

Sıra No: 29

Bulunduğu Yer : Kurtuluş Mahallesi, (Mahkeme Sokak) 1011 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

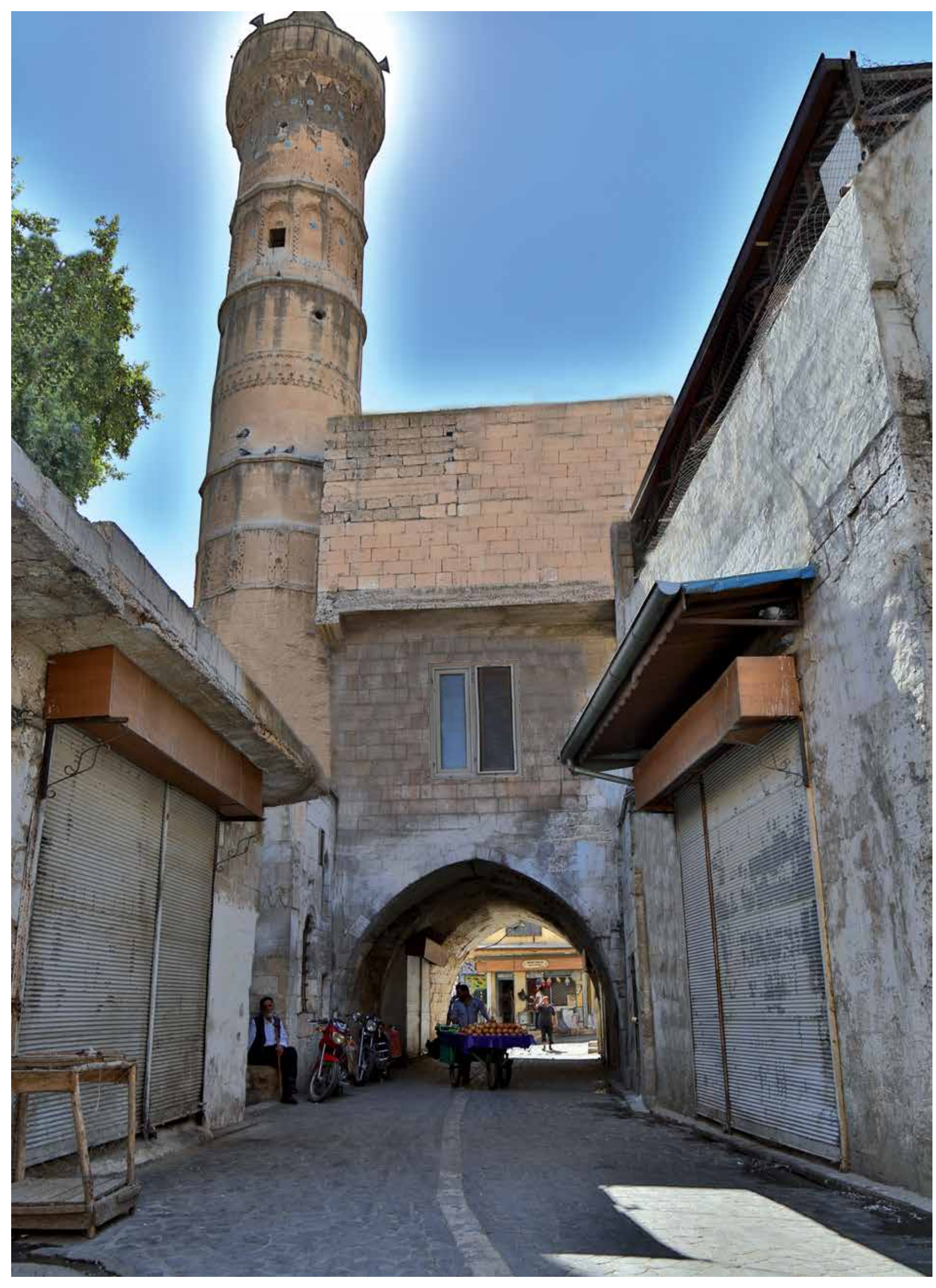
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik: 1.73 m. **Genişlik:** 1.90 m. **Uzunluk:** 4.70 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının doğusunda tetirbe (çıkmaz sokak) bulunur. Tetirbenin iç kısmında sokağa açılan iki ev kapısı bulunur. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun batıya bakan cephesinde taş süslemeli bir küçük pencere bulunur. Küçük pencerenin hemen üzerinde bir adet demircağlı pencere mevcuttur. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Yapı halk arasında “**Nakişli Kabaltı**” olarak bilinmektedir. Şanlıurfa'nın en küçük kabaltıları arasında yer alır. Kabaltının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

DABAKHANE KABALTISI

Sıra No : 30

Bulunduğu Yer : Pınarbaşı Mahallesi, (Dabakhane Sokağı) 1204 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

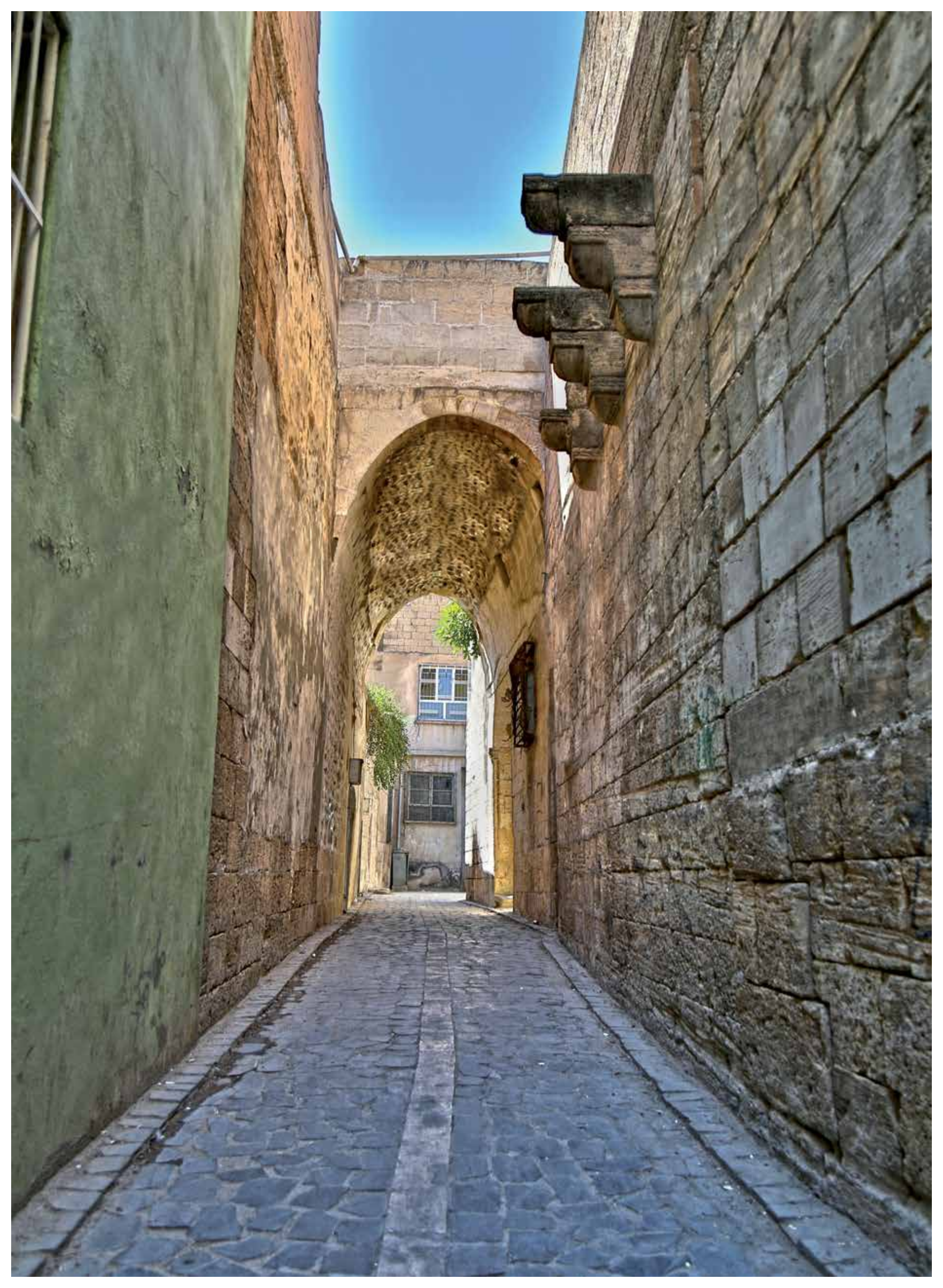
Kullanılan Malzeme : Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik : 4. m. **Genişlik :** 4.50 m. **Uzunluk:** 13.25 m.

Yapının Tanımı : Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Halk arasında “**Dabakhane Kabaltısı**” olarak bilinen yapı, caminin minaresiyle bitişik olarak inşa edilmiştir. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir iki katlı konut bulunmaktadır. Son katı erken dönemde eklenmiştir. Kabaltının kuzey cephesinde üç adet pencere, güney cephesinde ise bir adet pencere bulunmaktadır. Kabaltın iç kısmında sokağa açılan iki dükkan ve bir konut kapısı bulunmaktadır. Kabaltının çekilmiş eski fotoğraflarında iki aslan kabartması mevcut idi. Günümüzde bu aslan kabartmalarına dair herhangi bir iz rastlanılmamaktadır. Yapının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

TUZCU SOKAĞI KABALTISI

Sıra No: 31

Bulunduğu Yer: Pınarbaşı Mahallesi, (Tuzcu Sokağı) 1198 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

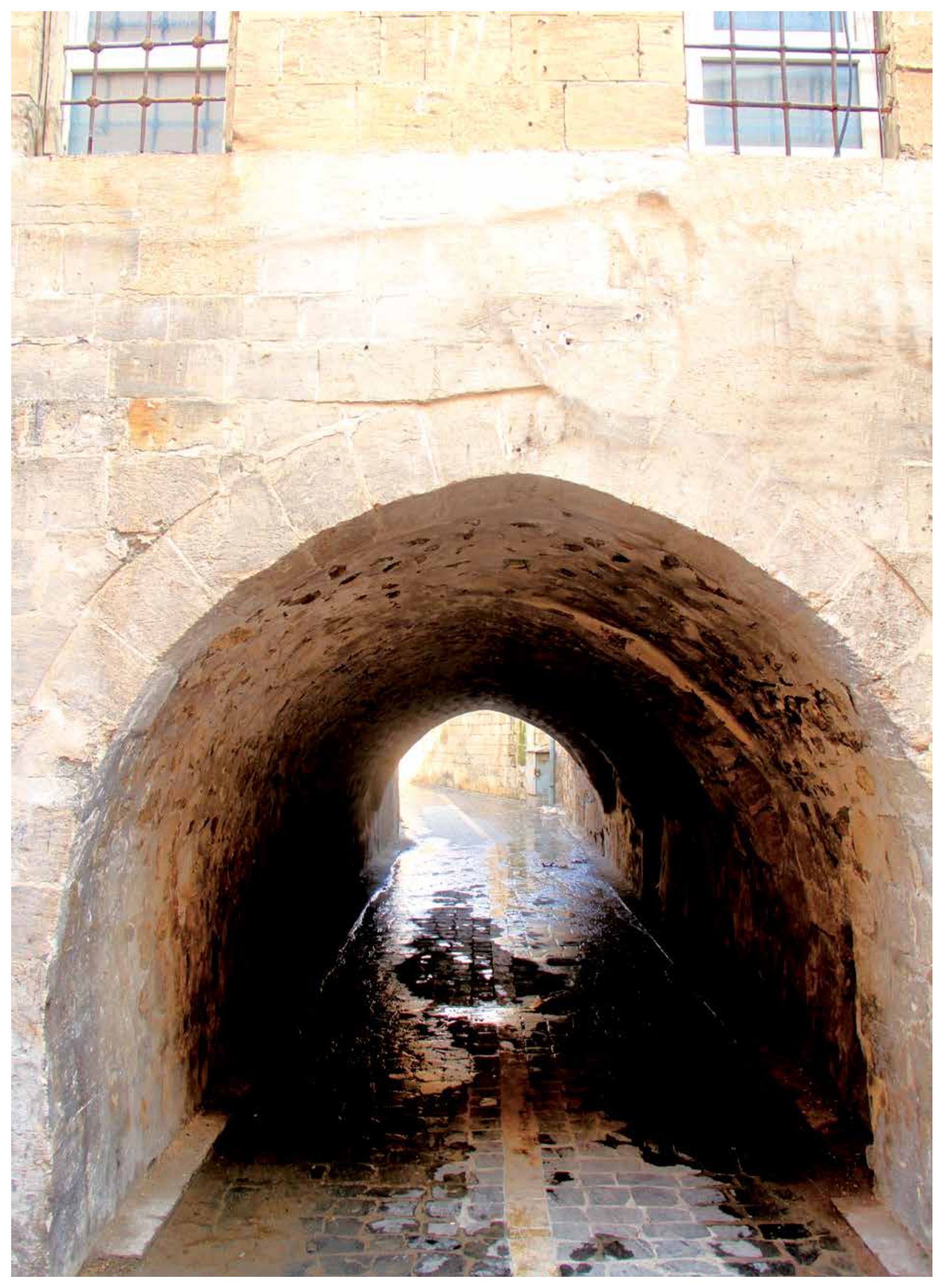
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

Yükseklik : 6. m. **Genişlik :** 2.30 m. **Uzunluk:** 7.40 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Beşik tonozla örtülü olan kabaltının üst kısmında herhangi bir yapı mevcut değildir. Kabaltının iç kısmında karşılıklı olarak sıralanan üçerden toplam altı adet küçük taka bulunmaktadır. Kabaltı Çarhoğlu Camisi'nin güneyinde yer alır. Şanlıurfa'nın en yüksek kabaltılarından biridir. Kabaltının içinde sokağa açılan iki konut kapısı bulunmaktadır. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Kabaltının inşa tarihi ve ustası belli değildir. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

OCAKOĞLU KABALTISI

Sıra No: 32

Bulunduğu Yer: Pınarbaşı Mahallesi, 1192 Sokak.

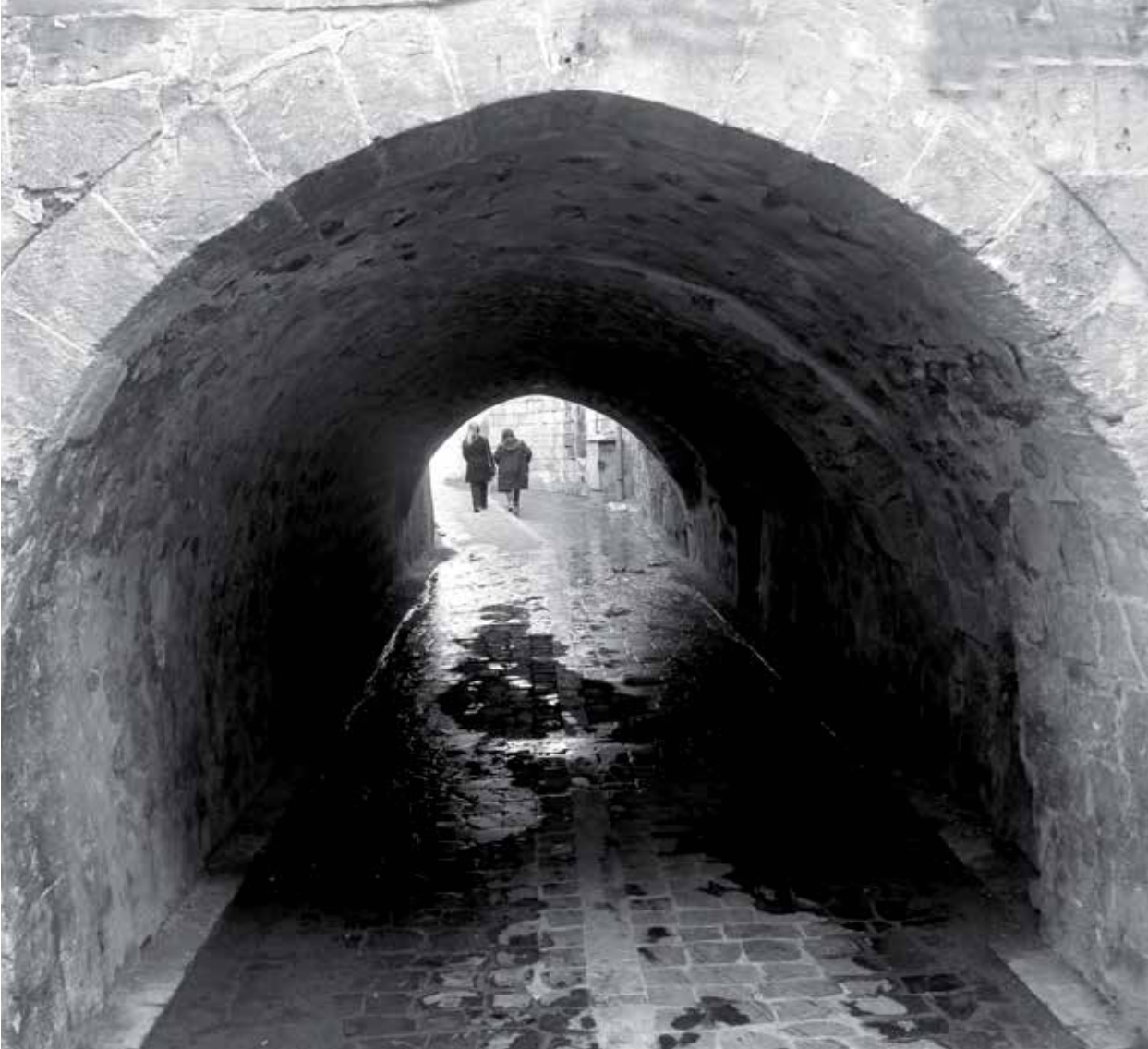
Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

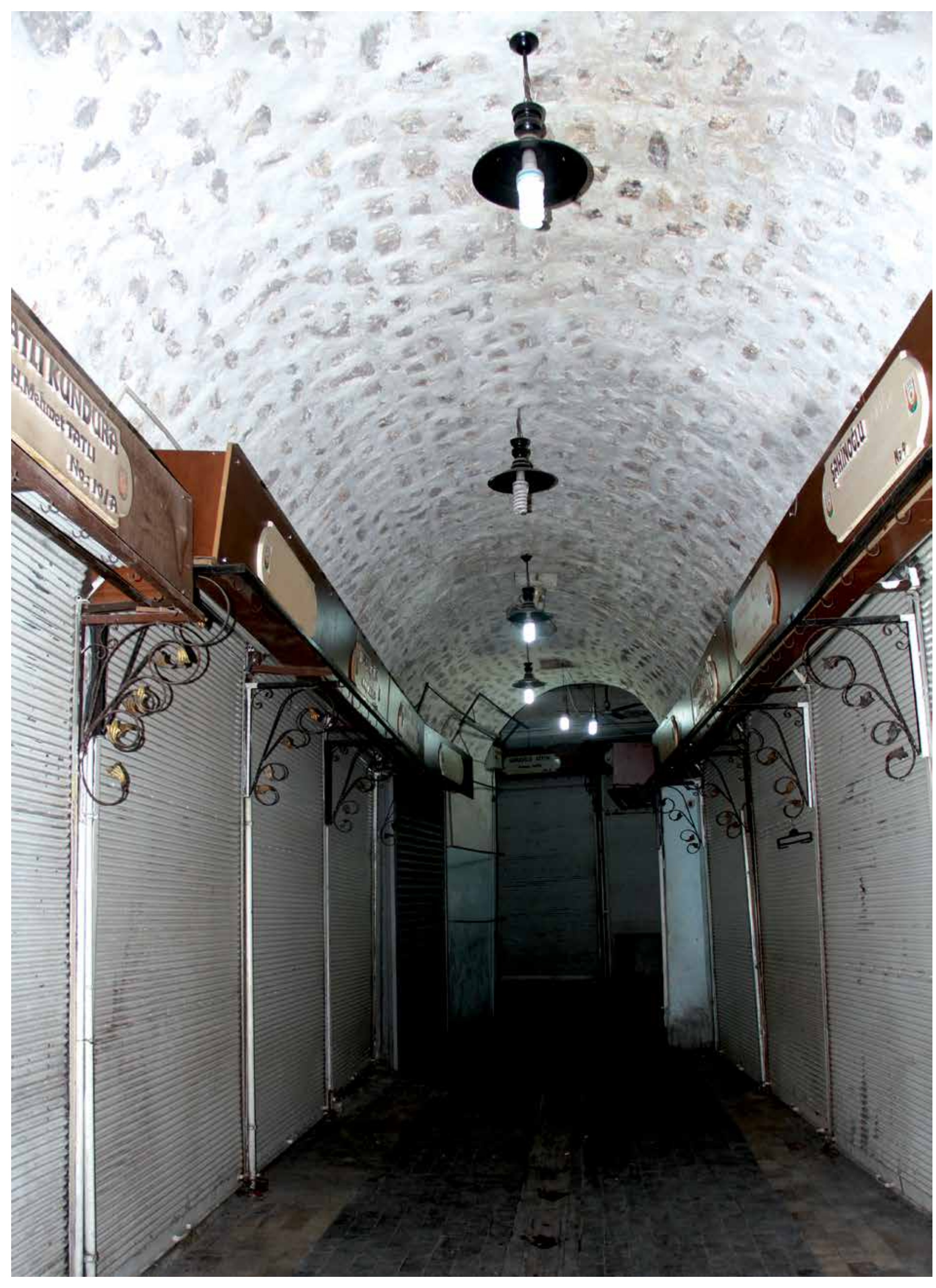
Kullanılan Malzeme: Kesme Taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler:

Yükseklik: 2.58 m. **Genişlik:** 2.82 m. **Uzunluk:** 12 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Yapının iç kısmında sokağa açılan bir ev kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun güney cephesinde iki, kuzey cephesinde ise bir demircağlı pencere bulunmaktadır. Kabaltı Hızanoğlu Camisi' nin kuzey cephesinde yer almaktadır. Halk arasında "Ocakoğlu Kabaltısı" olarak bilinir. Kabaltının iç kısmı restorasyon esnasında ışıklandırılmıştır. Yapının inşa tarihi ve ustası belli değildir. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

STILIKUNDURA
No. 101/A

BANDUNG

ESKİCİLER SOKAĞI KABALTISI

Sıra No: 33

Bulunduğu Yer : Pınarbaşı Mahallesi, (ESKİCİLER SOKAĞI) 1225 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Doğu girişi yükseklik: 4.20 m.   **Doğu girişi genişlik:** 3.25 m.

Batı girişi yükseklik: 3.95 m.   **Batı girişi genişlik:** 2.20 m.   **Uzunluk:** 14 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülüdür. Halk arasında “Kasapçılar Kabaltısı” ve “Eskiciler Kabaltısı” olarak da bilinmektedir. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan on dükkan kapısı bulunmaktadır. Yapının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Kabaltının iç kısmında üstte üç havalandırma bacası bulunmaktadır. Bu havalandırma bacaları günümüzde kapatılmıştır. Kabaltı günümüzde Kunduracılar Pazarı olarak bilinen çarşının içinde bulunmaktadır. Kabaltının inşa tarihi ve ustası belli değildir. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

ÇARDAKLI KAHVE KABALTISI

Sıra No: 34

Bulunduğu Yer : Pınarbaşı Mahallesi, (Eskici Pazarı) 1223 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Doğu girişi yükseklik: 3.70 m.

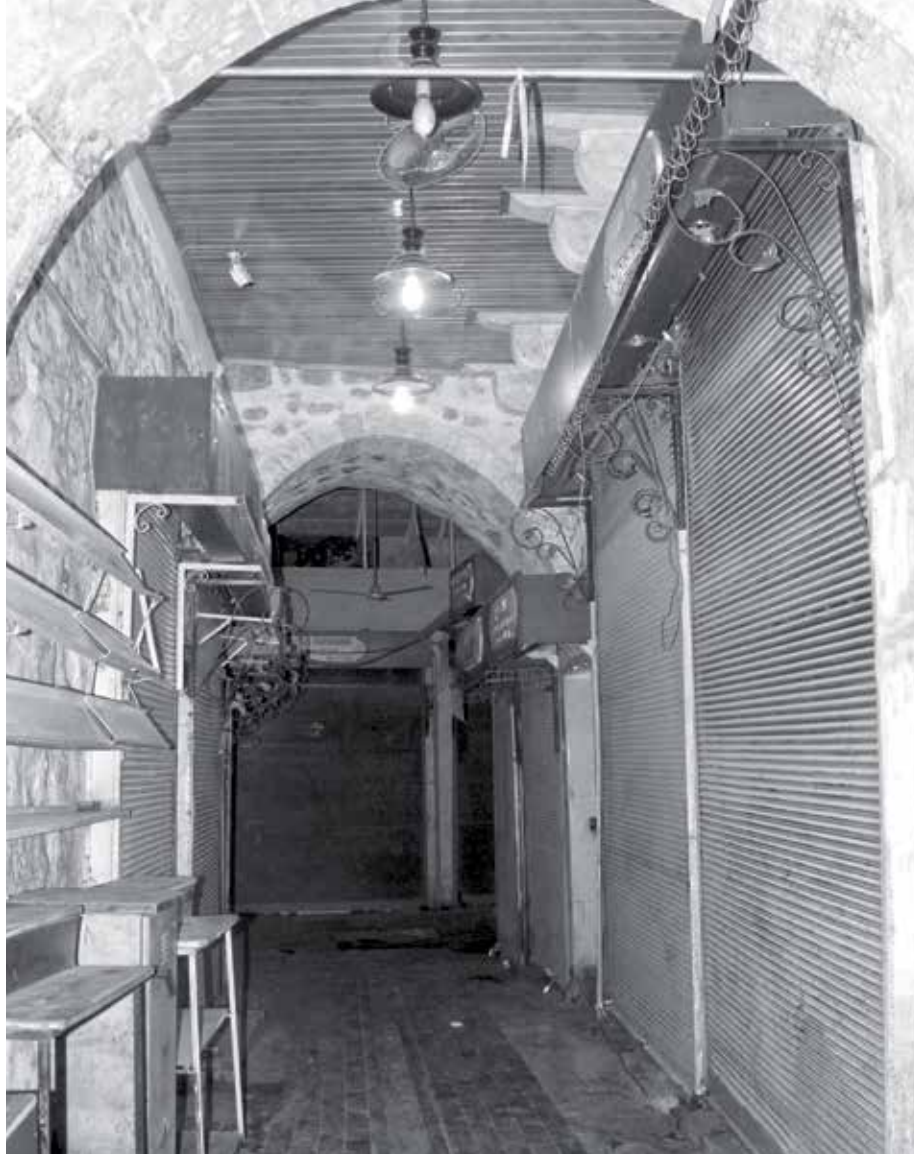
Doğu girişi genişlik: 2.33 m.

Batı girişi yükseklik: 3.20 m.

Batı girişi genişlik: 2.37 m.

Uzunluk: 9.40 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri ahşap mertek (ağaç direk) sistemi ile örtülmüştür. Kabaltı restorasyondan sonra düz ahşap tavan sistemi ile örtülmüştür. Şanlıurfa merkezdeki kabaltıların içerisinde ahşap tavanlı tek kabaltıdır. Bu yönüyle diğer kabaltılarından ayrı bir özellik gösterir. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan sekiz adet dükkan kapısı bulunmaktadır. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Kabaltı günümüzde Kunduracılar Pazarı olarak bilinen çarşının içinde bulunmaktadır. Halk arasında “Çardaklı Kahve Kabaltısı” olarak bilinmektedir. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

HACI ABO KABALTISI

Sıra No: 35

Bulunduğu Yer : Tepe Mahallesi, Mahmut Coşkunes Sokağı.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Doğu girişi yükseklik: 2.42 m.

Doğu girişi genişlik: 3.6 m.

Batı girişi yükseklik: 3.10 m.

Batı girişi genişlik: 2.35 m.

Uzunluk: 17.80 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonoz ve çapraz tonoz örgü sistemiyle örtülmüştür. Halk arasında Hacı Abo Kabaltısı olarak bilinen bu yapı, Şanlıurfa'nın en eski kabaltıları arasında yer alır. Kabaltının üzerinde konut bulunmaktadır. Bu konutun önemli özelliklerinden biri ise, kuzey yönünde, ara katta ve üstünde yer alan odanın sokağın karşı tarafında bulunması (karşı evin mutfağının üzerinde), kuzey eyvanı ve avlunun kuzeybatı köşesindeki odanın ise sokağı örten kabaltı üzerinde yer almış olmasıdır. Bu özellik, sokağa biçim, hareket ve cephe zenginliğiyle birlikte, konut için de yol cephesinden yararlanma olanağı sağlamıştır. Konutun doğu cephesinde bir pencere, batı cephesinde iki penceresi bulunmaktadır. Pencerelerden biri sonradan kapatılmıştır.

Şanlıurfa ili, merkez tepe mahallesi, pafta 66, ada 385, parsel 6 'da kayıtlı bulunan konutun girişi, Hacı Abo kabaltısı içinde, kuzeybatıdan güneydoğu yönüne doğru çıkan yolun sağ tarafında bulunmaktadır. Aile yakınlarından edinilen bilgilere göre, Fesçizade ailesinden olan Hacı Abo (Abdurrahman),1736 yılında Bağdat' tan Urfa'ya gelen bir zattır. Konutun Hacı Abo soyundan gelen kişiler tarafından yaptırılmış ve kullanılmış olduğu tahmin edilmektedir. Konutta herhangi bir kitabeye de rastlanmamıştır.⁶

Kabaltının içi restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Yapı 17.80 m. uzunluğu ile Şanlıurfa'nın en uzun kabaltısıdır.

⁶Açanal , Saide – Gönül, Bilge, “Geleneksel Urfa Konutunun Konukevine Dönüşümü: Hacı Abo Evi”, 2015.

HIZANOĞLU KABALTISI

Sıra No: 36

Bulunduğu Yer: Türkmeydanı Mahallesi, (Arap meydanı) 1192 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

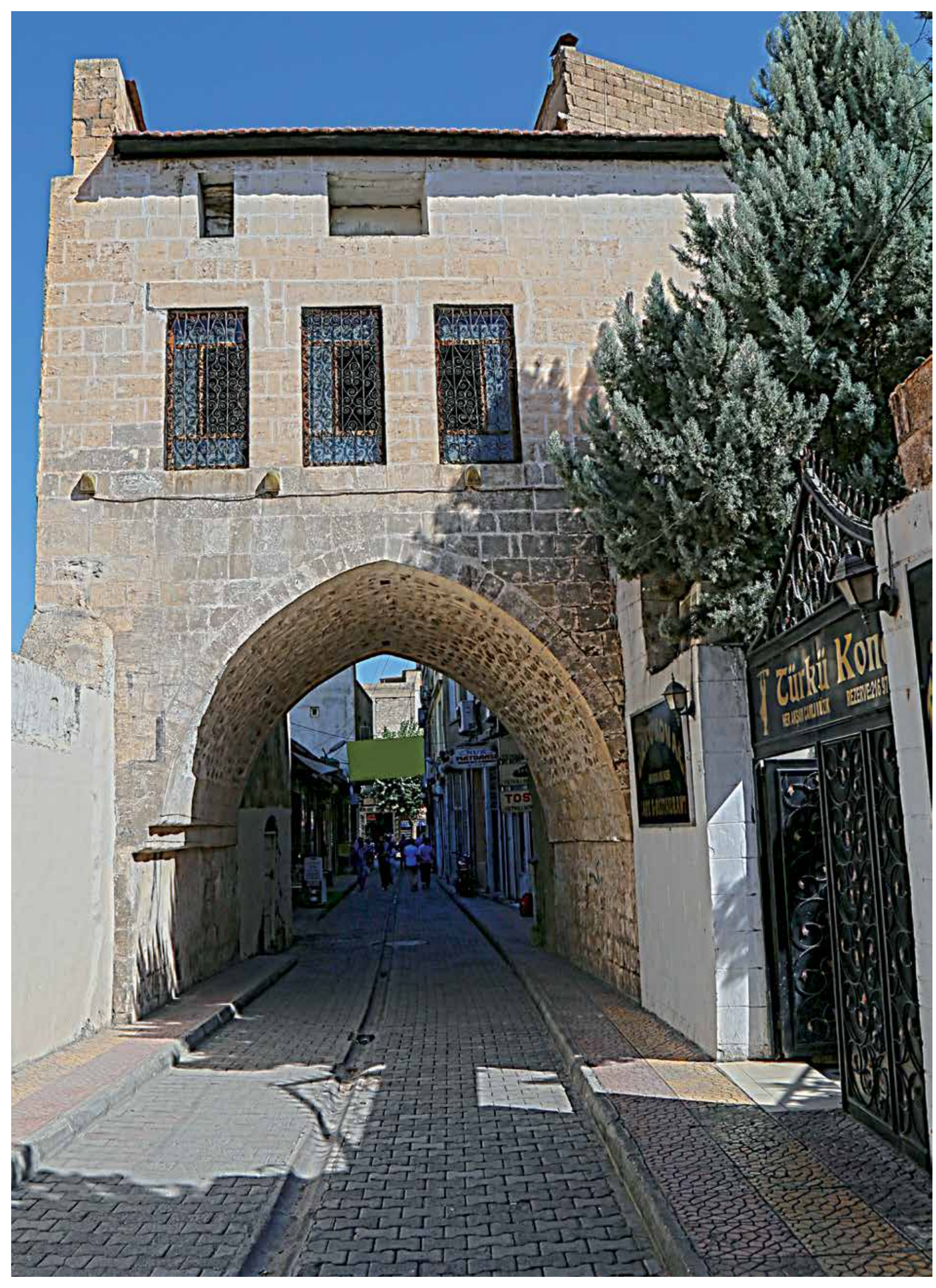
Ölçüler:

Doğu girişi yükseklik: 3.10 m.   **Genişlik:** 3.17 m.

Batı girişi yükseklik: 2.72 m.   **Uzunluk:** 12.80 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiş olup, üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının güneydoğusunda tarihi Hızanoğlu Camisi bulunmaktadır. Yapı Hızanoğlu Camisinin sokağa açılan (avlu kapısı) kapısı ile bitişik inşa edilmiştir. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan bir dükkan kapısı bulunmaktadır. Kabaltı 1190 sokak, Hacı Hamza sokağı ile 1192 sokağın kesiştiği noktada bulunur ve bu sokakları birbirine bağlayan bir köprü görevi görmektedir. Yapının üzerinde ev bulunmaktadır Ev daha sonraları yıkılmış ve orijinaline uygun inşa edilmemiştir. Halk arasında “**Hızanoğlu Kabaltısı**” olarak bilinir. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Kabaltının inşa tarihi ve yapıyı yapan ustası belli değildir.

BEGLERİN KABALTISI

Sıra No: 37

Bulunduğu Yer: Yusuf Paşa Mahallesi, (Vatan Sokak) 923 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

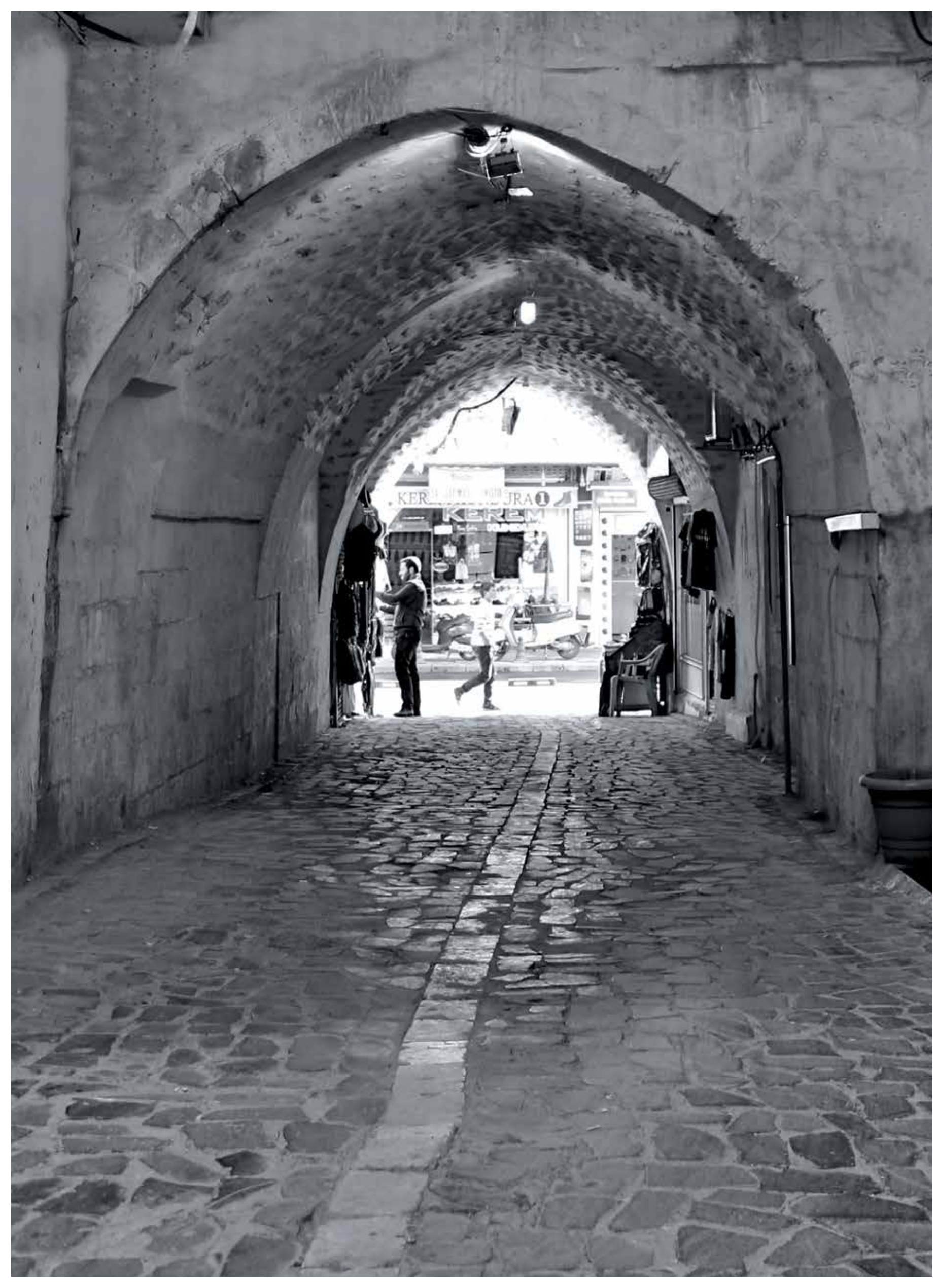
Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik : 5. m. **Genişlik :** 4.20 m. **Uzunluk:** 5.5 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Beşik tonozla örtülü olan bu kabaltının alt kısımlarında kesme taş üst kısımlarında ise moloz taş kullanılmıştır. Halk arasında “**Beglerin Kabaltısı**” olarak bilinir. Kabaltının iç kısmı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır. Kabaltının üzerinde, düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunur. Konutun doğu cephesinde üç, batı cephesinde üç olmak üzere toplam altı adet demircağlı pencere bulunmaktadır. Urfa'nın en yüksek kabaltıları arasında yer alır. Yapının inşa tarihi ve yapıyı inşa eden ustası belli değildir. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır.

SİVEREKLİ ALİ EFENDİ KABALTISI

Sıra No: 38

Bulunduğu Yer : Yusuf Paşa Mahallesi, 915 Sokak.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

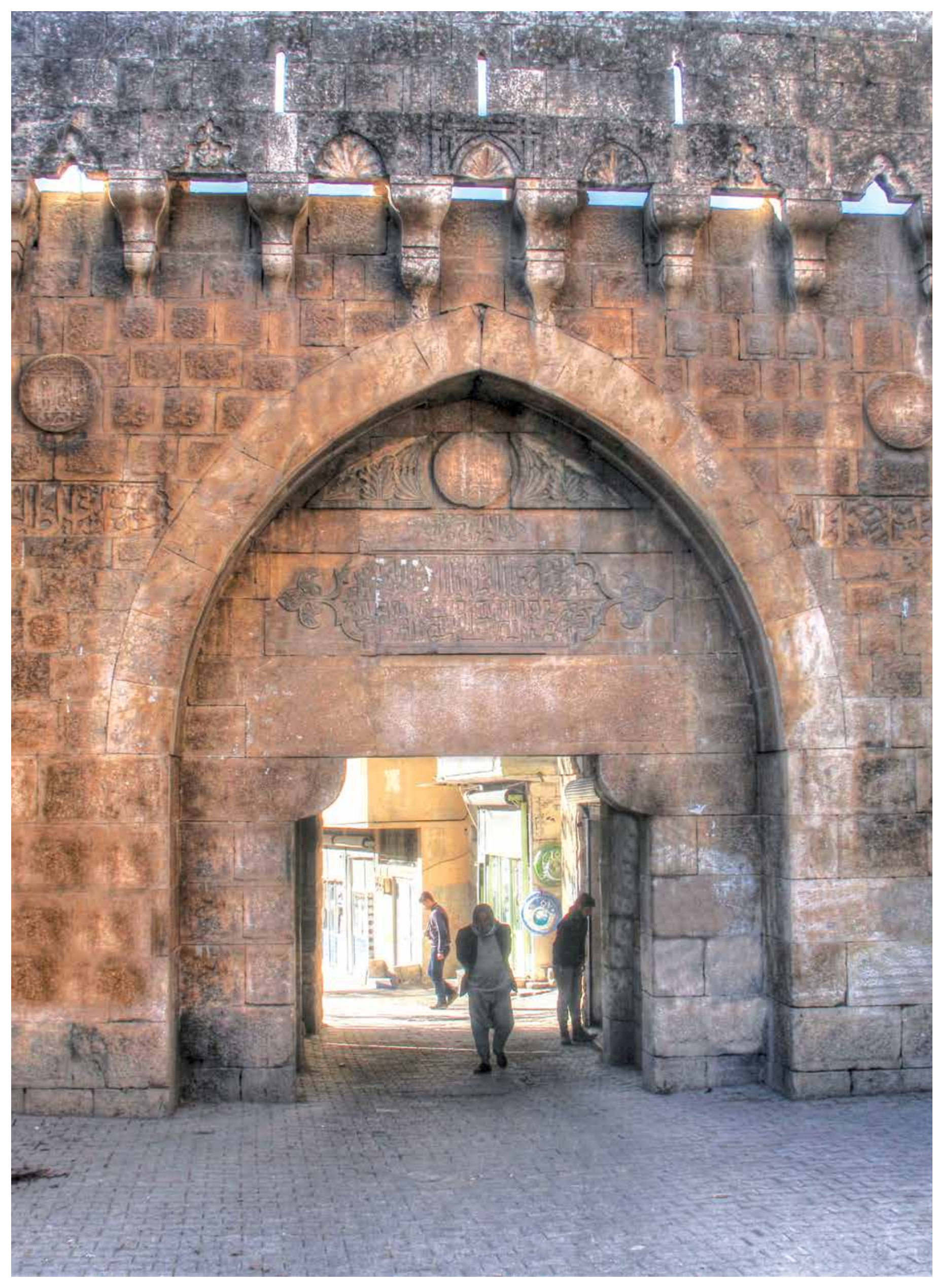
Ölçüler :

Doğu girişi yükseklik: 3.73 m.   **Doğu girişi genişlik:** 3.52 m.

Batı girişi yükseklik: 2.88 m.   **Batı girişi genişlik:** 3.10 m.   **Uzunluk:** 16.40 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının batı kısmında tetirbe (çıkmaz sokak) bulunmaktadır. Kabaltı Şanlıurfa'nın en uzun kabaltıları arasında yer almaktadır. Yapının üstünde, özel mülkiyete ait ve düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunur. Evin doğu cephesinde üç, batı cephesinde üç olmak üzere, toplam altı demircağlı penceresi bulunmaktadır. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan iki dükkan kapısı bulunur. Halk arasında “**Siverekli Ali Efendi Kabaltısı**” olarak bilinir. Yapının inşa tarihi ve yapıyı yapan ustası belli değildir. Kabaltının iç tarafı restorasyon sırasında ışıklandırılmıştır.

BİRECİK URFAKAPI KABALTISI

Sıra No: 39

Bulunduğu Yer : Kurtuluş Mahallesi, Urfakapı Kabaltısı, Birecik.

Yapıldığı Dönem: Memlükler Dönemi, (1468-1496) 15. yüzyıl.

Kullanılan Malzeme: Düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Doğu girişi yükseklik: 2.80 m.

Batı girişi yükseklik: 4.45 m.

Doğu girişi genişlik: 2.87 m.

Batı girişi genişlik: 3.20 m.

Uzunluk: 9.10 m.

Yapının Tanımı: Urfa Kapısı kabaltısı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kapının üzeri çapraz tonozla örtülmüştür. Kabaltının kuzeyinde (miladi 1482) tarihinde Memlük Sultanı Ebu Nasr Kayıtbay tarafından inşa edilmiş Kule Mescidi bulunmaktadır.

Birecik Urfa Kapısının iç kısmında (kuzey ve güney cephesinde) askerlerin nöbet kulübesi olarak kullanılan iki hücre bulunmaktadır.

Taş işçiliğinin yoğun olarak kullanıldığı kapının, gerek sülüs yazı ile yazılmış kitabeleri gerekse bitkisel motifli süslemeleri, İslamdaki taş süsleme sanatının en güzel örneklerinden birini oluşturmaktadır. Sülüs yazı ile tezyin edilmiş bu şehir kapısı, görenlerde büyük bir hayranlık uyandırmaktadır. Bu coğrafyada ayakta kalabilmiş ve bu kadar zengin taş süslemeleri olan ikinci bir şehir kapısını bulmak mümkün değildir. Kapının en üst kısmında tek sıra halinde uzanan palmet motiflerinden bazıları dökülmüştür. Kültür mirasımız arasında yer alan bu şaheser; Birecik tarihine ışık tutan en önemli yapıtlar arasında bulunmaktadır.

Birecik Urfa Kapısının kitabeleri, 1997-1998 tarihlerinde Prof. Dr. Aynur DURUKAN başkanlığında yürütülen “*Birecik, Halfeti, Suruç ve Bozova ilçeleri ile Rumkale’deki Taşınmaz Kültür Varlıklarının Belgeleme Projesi’nde*” çevirileri yapılmış ve yayın hayatına kazandırılmıştır.

Birecik Urfa Kapısının doğu cephesindeki sülüs yazıyla yazılmış kitabeden anlaşılacağı üzere; kapının (miladi 1468-1496)’da *Memlük Sultanı Ebu Nasr Kayıtbay* tarafından mimar Yunus eş-Şeref’e yaptırıldığını aktarıyor. Bu kapının kuzey ve güney cephesinde şehir surları üzerinde tek sıra şerit halinde uzanmakta olan kitabeler

devrin hükümdarının övgüsü ile doludur. Kapının ve surların üzerinde toplam yedi adet yuvarlak madalyon şeklinde kazılmış olan bu hükümdar tuğrası, adeta surların üzerine vurulmuş bir mühür gibi durmaktadır.

Urfa Kapısının sağ ve sol tarafındaki sülüs yazıyla yazılmış kitabelerin çevirisi:

Esirgeyen ve bağışlayan Allahın adıyla...

Buranın yapılmasını emreden, zalimlerin soyunu yok eden adaletin sağlamlığı ve buraya sığınanların kederlerini faziletinin mükâfatı ile yok eden yüce efendimiz büyük hükümdar mülk sahibi sultan ülkeyi dindarlığı ile imar edip kanatları altına alan, sözü ve yaptıkları ile Sünnet-i Muhammediye’yi yaşatan zalimleri denetimi altına alarak İslam bayrağını yükselten bütün zalimleri sindirerek isyanın temelini kurutan ibadet için harcamalar yapan Müslümanların güvenliğini ve Müslüman kadınların şerefini korumak için kaleler yaptıran çağının kesinlikle en faziletli hükümdarı ve Allah katında en dürüst olanı tartışmasız Allah’ın hassas kılıcı şerefli Muhammed (s.a.v.) dininin destekleyicisi mülk sahibi zaferler babası melik-El Eşref Kayıtbay’dır. Allah onun yardımını aziz kılınsın.

Kitabe: 2

Kapı kemeri üzerinde oval kartuş içinde yer alan iki satırlık sülüs yazı:

Bismillahirrahmanirrahim.

Emere bi-imaretihi Mevlana es-sultan el-melik el-eşref abu’n nasr.

Kayıtbay eazze nasrehu bi-tevellil el-fakir ila ullah yunus es-şerefi naib el-nubra bi-lütfullah.

Çevirisi:

Esirgeyen ve bağışlayan Allah’ın adıyla. Allah’ın lütfü ile saltanat makamının vekili, Allah’ın zayıf kulu Yunus eş-Şerefi’nin yönetimi altında burasının yapılmasını yüce sultan, zaferler babası Melik el-Eşref Kayıtbay emretmiştir.

Kitabe 3:

Kitabe 1 ve kitabe 2 üzerindeki aynı kalıbı yenileyen altı madalyon içindeki sülüs yazı Transkripsiyonu:

Ebu’n Nasr Kayıtbay

İzzü’l Mevlana es-sultan el melik el-eşref

Eazze nasrehu.

Çevirisi:

Zaferler babası Kayıtbay, Yüce Efendimiz Sultan Melik Eşref. Zaferi aziz kılınsın.⁷

Birecik Urfa Kapısı ve surlarının inşa tarihi, Hicri 14 Ramazan 888 (miladi 16 Ekim 1483)’dir. Mısır Memlüklerinden olan Ebu Nasr Kayıtbay (1468-1496) tarafından bu surların yaptırıldığı ve 16 Ekim 1483 tarihinde tamamladığı anlaşılmaktadır.⁸

⁷Bozduman, Seven, “Güneydoğu’da Bir Liman Şehri Birecik”, 2014.

⁸Karakaş, Mahmut, “Şanlıurfa ve İlçelerinde Kitabeler”, Mart, 2012, Konya.

ŞEYH MÜSLÜM EFENDİ KABALTISI

Sıra No: 40

Bulunduğu Yer : Saha Mahallesi, Tevney Sokağı, Kureyş Çıkması, Birecik.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş, moloz taş ve ahşap malzeme kullanılmıştır.

Ölçüler :

Doğu girişi yükseklik: 2.50 m.   **Doğu girişi genişlik:** 2.60 m.

Batı girişi yükseklik: 5.50 m.   **Batı girişi genişlik:** 2.50 m.   **Uzunluk:** 15.37 m.

Yapının Tanımı : Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltı Kureyş çıkması ve Tevney sokağını birbirine bağlar. Kabaltının üzeri ahşap mertek (ağaç direk) sistemi ile örtülmüştür. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taşlarla yapılmış ev bulunmaktadır. Evin batıya bakan cephesinde iki demircağlı pencere bulunur. Kabaltıyı ayakta tutan dört adet kemerli bulunur. Kemerlerin arasında ahşap mertekler sıralanmıştır. Yapının iç kısmında sokağa açılan dört evin kapısı bulunmaktadır. Kureyş çıkması kabaltısı, Birecik ilçesinin en uzun kabaltısıdır. Halk arasında “**Kureyş Çıkması Kabaltısı**” olarak da bilinmektedir. Yapının inşa tarihi ve yapıyı inşa eden ustası belli değildir.

ASAF BEY SOKAĞI KABALTISI

Sıra No: 41

Bulunduğu Yer : Sancak Mahallesi, Asaf Bey Sokağı, Birecik.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

Ölçüler :

Kuzey girişi yükseklik: 2.90 m.

Kuzey girişi genişlik: 2.10 m.

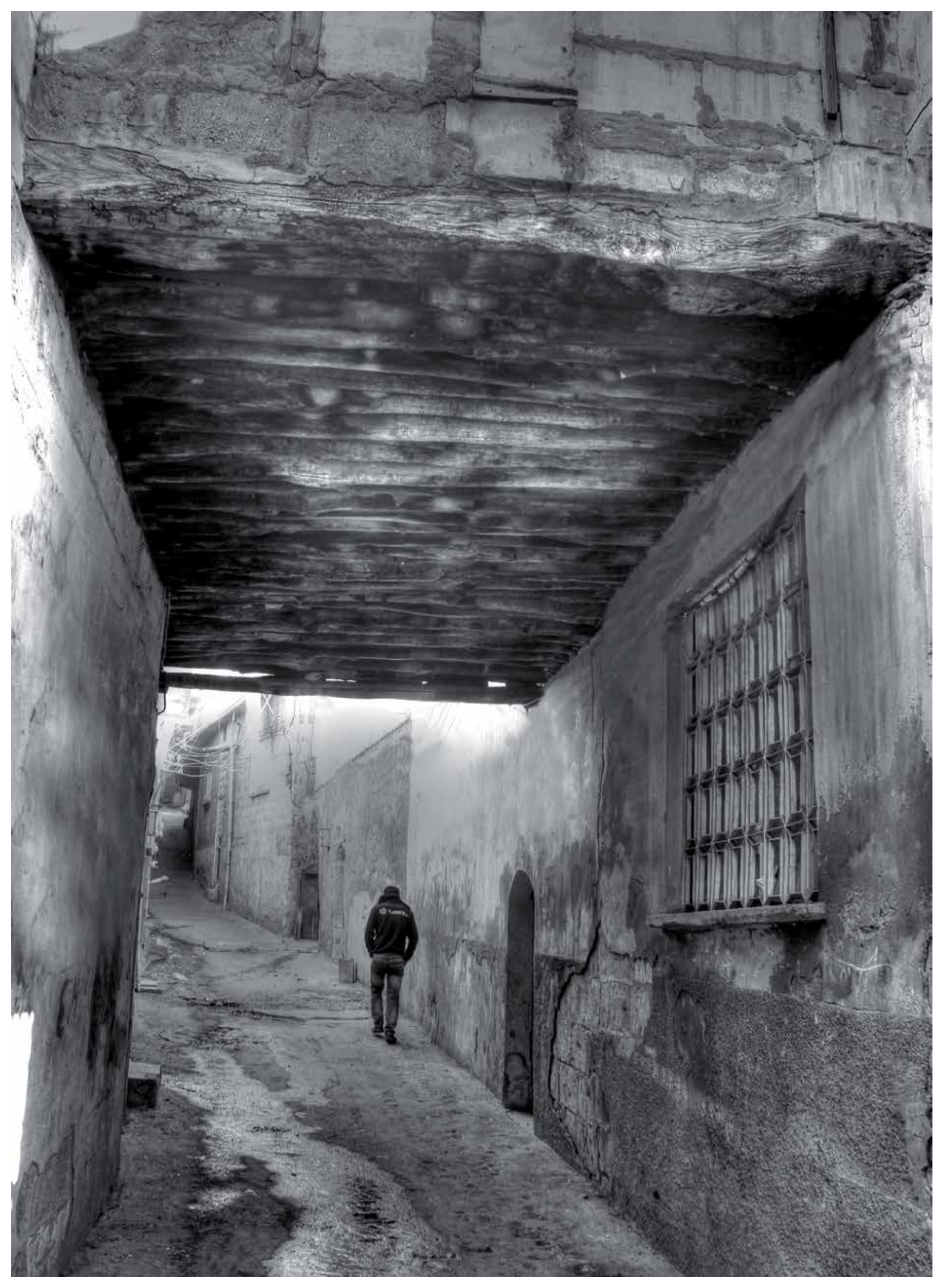
Güney girişi yükseklik: 3.70 m.

Güney girişi genişlik: 2.10 m.

Uzunluk: 9.10 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının üzerinde düzgün kesmetaş ve moloz taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Evin güneye bakan cephesinde iki demircağlı pencere bulunur. Kabaltının kuzey cephesinde tetirbe (çıkma sokak) bulunmaktadır. Tetirbede (çıkma sokakta), dışarıya açılan üç konut kapısı bulunur. Yapının belli bölümleri yıkılmış durumda ve restöre edilmesi gereken başlıca mimari yapılarımızdan birini oluşturur. Halk arasında “Asaf Bey Kabaltısı” olarak da bilinir. Yapının inşa tarihi ve yapıyı yapan ustası belli değildir.

HACEMİLER SOKAĞI KABALTISI

Sıra No: 42

Bulunduğu Yer : Merkez Mahallesi, Hacemiler Sokağı, Birecik.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş, moloz taş, ve ahşap malzeme kullanılmıştır.

Ölçüler :

Yükseklik: 3.40 m. **Genişlik:** 2.66 m. **Uzunluk:** 5.40 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri ahşap mertek (ağaç direk) sistemi ile örtülmüştür. Kabaltının üzerinde yöre halkının “havara” taşı dediği düzgün kesme taşlarla yapılmış bir konut bulunmaktadır. Konutun doğuya ve batıya bakan cephesinde ikişer pencere bulunmaktadır. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan iki konut kapısı ve iki pencere bulunur. Kabaltı oldukça bakımsız ve restöre edilmesi gereken başlıca yapılarımızdan birini oluşturur. Yapının inşa tarihi ve yapıyı yapan ustası belli değildir.

AĞARLARIN KABALTISI

Sıra No: 43

Bulunduğu Yer : Rüştüye Mahallesi, Ağar Sokak, Halfeti.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Düzgün kesme taş.

Ölçüler :

Kuzey (giriş) yükseklik: 3.90 m. **Kuzey genişlik:** 2.35 m.

Güney yükseklik: 4.30 m. **Güney genişlik:** 2.50 m. **Uzunluk:** 4.45 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Yapının üzerinde düzgün kesme taşlarla yapılmış ve Ağarlar ailesine ait bir konut bulunmaktadır. Konutun kuzey cephesinde iki, güney cephesinde iki ve batı cephesinde iki demircağlı pencere bulunmaktadır. Kabaltının kuzey cephesinde tetirbe (çıkma sokak) bulunur. Bu sokakta dışarıya açılan beş konut kapısı bulunur. Halfeti'nin en güzel kabaltılarından biridir. Yapının inşa tarihi ve ustası belli değildir. Halk arasında "Ağarlar Kabaltısı" olarak bilinir.

VAKKAS ANAÇ KABALTISI

Sıra No: 44

Bulunduğu Yer : Şimaliye Mahallesi, Gökçek Sokak, Halfeti.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Düzgün kesme taş.

Ölçüler :

Kuzey yükseklik: 3. m. **Kuzey genişlik:** 2.35 m.

Güney yükseklik: 3. m. **Güney genişlik:** 2.30 m. **Uzunluk:** 3.90 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun güney ve batı cephelerinde ikişer pencere bulunur. Kabaltının altından daha önceleri yol geçiyordu fakat günümüzde bu yol kapatılmıştır. Kabaltının iç kısmında depo olarak kullanılan iki hücre bulunmaktadır. Kabaltı günümüzde orjinallliğini yitirmiştir. Halk arasında “**Vakkas Anaç Kabaltısı**” olarak bilinir. Yapının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

BERBER ŞERİF KABALTISI

Sıra No: 45

Bulunduğu Yer : Şimaliye Mahallesi, Göksel Sokak, Halfeti.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Düzgün kesme taş, ahşap malzeme.

Ölçüler :

Kuzey kapı yüksekliği: 1.82 m.

Kuzey kapı genişliği: 1.27 m.

Güney kapı yüksekliği: 1.80 m.

Güney kapı genişliği: 1.27 m.

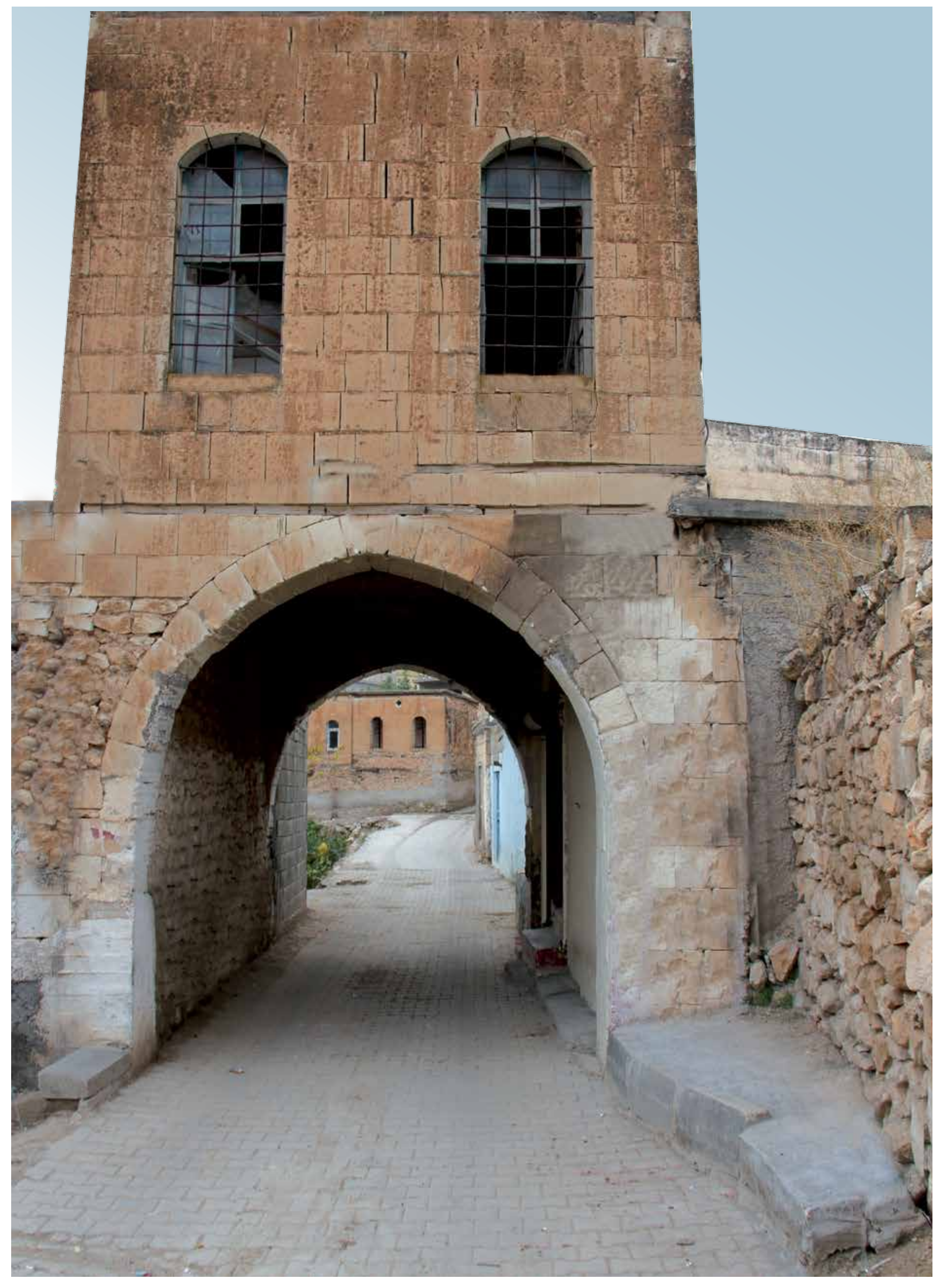
Kabaltının iç yüksekliği: 2.70 m.

Kabaltı iç genişliği: 3.m.

Uzunluk: 4.45 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri ahşap mertek (ağaç direk) sistemi ile örtülmüştür. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun batı cephesinde iki demircağlı pencere, güney cephesinde iki demircağlı pencere bulunmaktadır. Yapının iç kısmında sokağa açılan bir ev kapısı bulunmaktadır. Kabaltı iki sokağı birbirine bağlar. Yapı günümüzde oldukça sağlam durumdadır. Halk arasında “Berber Şerif Kabaltısı” olarak bilinir. Yapının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

HACI MÜSLÜM KABALTISI

Sıra No: 46

Bulunduğu Yer : Fıstıközü (Tısa) Köyü, Halfeti.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş, moloz taş, ahşap.

Ölçüler :

Doğu yükseklik: 3.36m.   **Doğu genişlik:** 3 m.

Batı yükseklik: 3.35 m.   **Batı genişlik:** 3 m.   **Uzunluk:** 6.47m.

Yapının Tanımı: Kabaltı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri ahşap mertek (ahşap direk) sistemi ile örtülmüştür. Halk arasında “**Hacı Müslüm Kabaltısı**” olarak bilinmektedir. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun doğuya bakan cephesinde iki demircağlı pencere, batıya bakan cephesinde bir demircağlı pencere bulunur. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan bir dükkan kapısı bulunmaktadır. Fıstıközü (Tısa) köyünde inşa edilmiş tek kabaltıdır. Yapının üzerindeki konut günümüzde kullanılmamaktadır. Kabaltının inşa tarihi ve ustası belli değildir.

BUCAKLAR KANTARMASI

Sıra No: 47

Bulunduğu Yer : Hasan Çelebi Mahallesi, 20 Sokak, Siverek.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş (bazalt), moloz taş, ahşap malzeme kullanılmıştır.

Ölçüler:

Kuzey girişi yükseklik: 2.30 m.

Kuzey girişi genişlik: 3.25 m.

Güney girişi yükseklik: 2.30 m.

Güney girişi genişlik: 3 m.

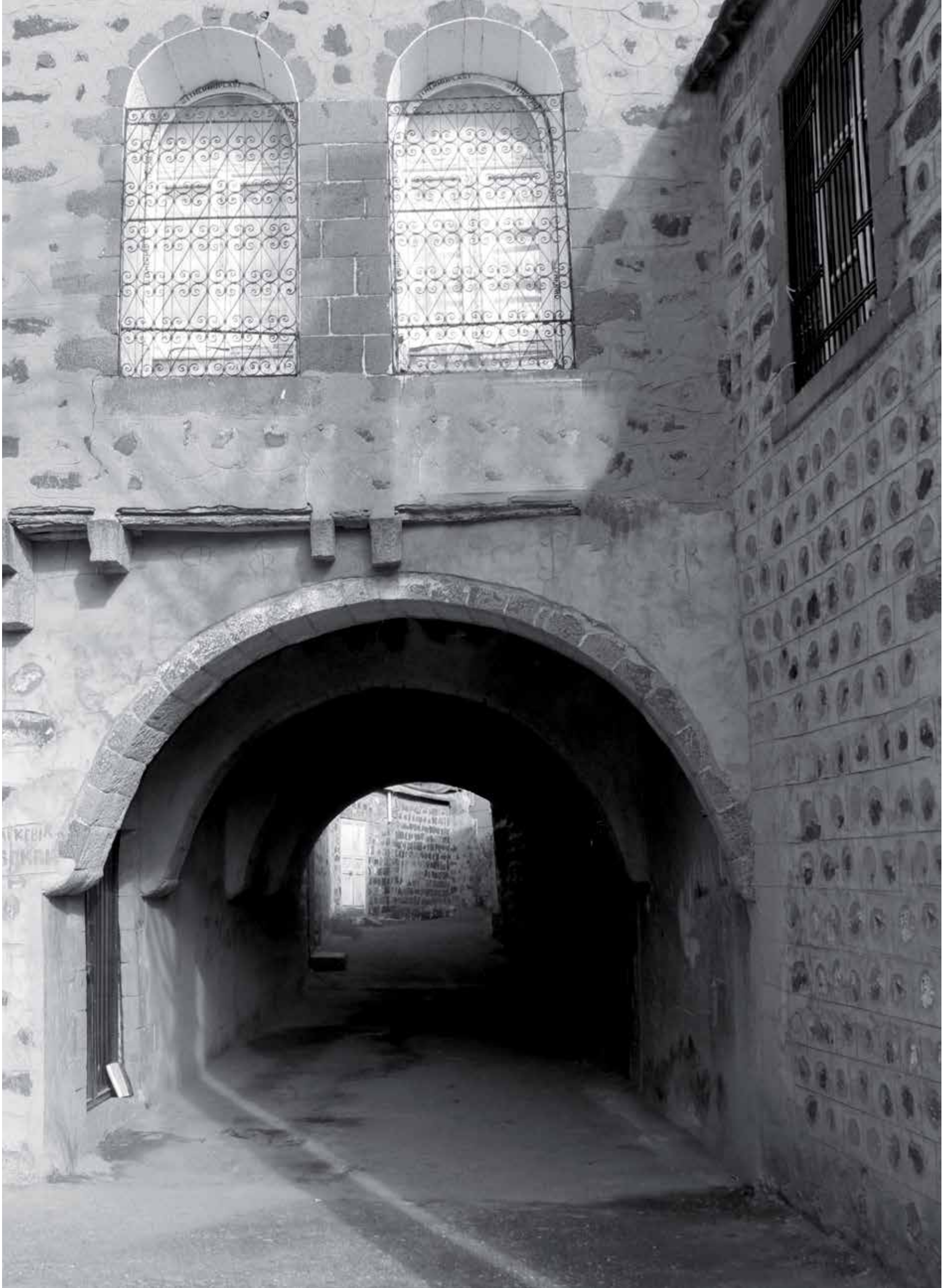
Uzunluk: 8.58 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı (kantarma) kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltı yedi kemer ile desteklenmiştir. Kemerlerin arası bazalt lentolarla örülmüştür. Kemerlerin ayakları doğu ve batısındaki evlerin dış cephe duvarlarının içine oturtulmuş ve duvarlar kemerlere payanda (destek) olmuştur. Kabaltının (kantarmanın) iç kısmında (Bucaklar ailesine ait) sokağa açılan bir ev kapısı bulunmaktadır. Kabaltının üzerinde düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş bir konut bulunmaktadır. Konutun kuzey ve güney cephesine bakan birer demircağlı penceresi bulunmaktadır. Halk arasında “**Bucaklar Kantarması**” olarak bilinmektedir. Bucaklar Kantarması (kabaltısı), Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünün 07.07.2009 tarih ve 862 kararı uyarınca koruma altına alınmıştır.

Siverek sokakları dar ve derindir. Yörede bu sokaklar “**Küççe**” olarak adlandırılır. Bazı evlerin bazalt konsollar üzerine oturan ve sokağa taşkın olan köşk odaları sokağa güzel bir görünüm vermiştir. Bir kısım sokakların 5-10 metrelik bölümlerinin üzeri ‘kantarma’ olarak isimlendirilen tonozlu geçitlerle örtülmüştür. Bucaklar ve Alhaslar kantarmaları günümüze kadar gelebilmiş başlıca kantarmalardır.⁹

⁹Dr. Dr. Benek Sedat, “Bazalt Karakterli Şehir: Siverek”, Siverek Belediyesi, 2013

ALHASLAR KANTARMASI

Sıra No: 48

Bulunduğu Yer: Cami Kebir Mahallesi, 9 Sokak, Siverek.

Yapıldığı Dönem: Osmanlı.

Kullanılan Malzeme: Kesme taş (bazalt), moloz taş, ve ahşap malzeme kullanılmıştır.

Ölçüler :

Kuzey girişi yükseklik: 2.70 m.

Kuzey girişi genişlik: 3.3 m.

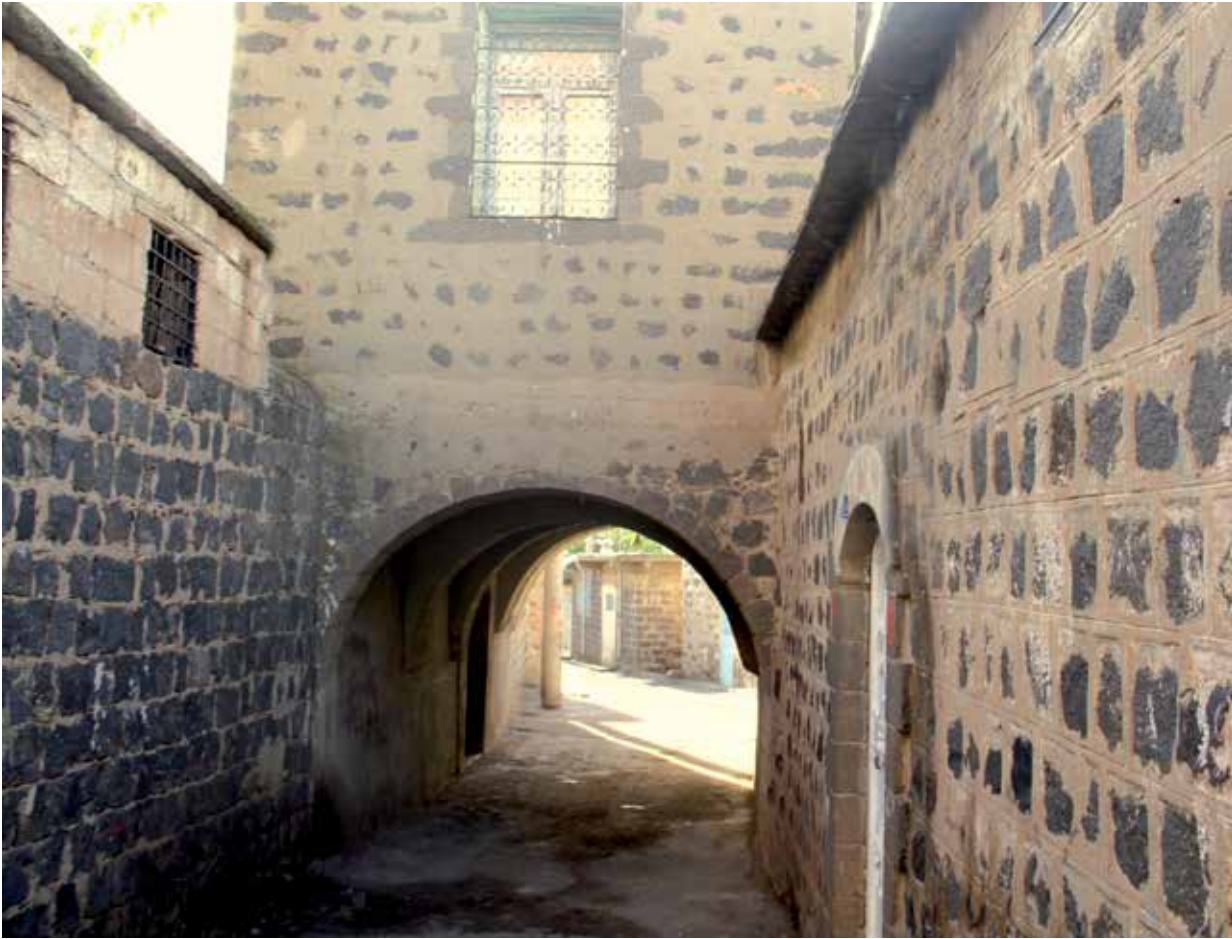
Güney girişi yükseklik: 3.10 m.

Güney girişi genişlik: 3.70 m.

Uzunluk: 10.70 m.

Yapının Tanımı: Kabaltı (kantarma) kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiştir. Kabaltının üzeri (kemerlerin arası) ahşap mertek (ağaç direk) sistemi ile örtülmüştür. Yapıyı ayakta tutan beş kemer bulunmaktadır. Kemerlerin ayakları doğu ve batısındaki evlerin dış cephe duvarlarının içine oturtulmuş ve duvarlar kemerlere payanda (destek) olmuştur. Kabaltının üzerinde Alhaslar ailesine ait bir konut bulunmaktadır. Konutun kuzeye bakan cephesinde demircağlı bir pencere, güneye bakan cephesinde iki demircağlı pencere bulunmaktadır. Kabaltının iç kısmında sokağa açılan ve Alhaslar ailesine ait iki ev kapısı bulunmaktadır. Yapı oldukça sağlam durumdadır. Alhaslar Kabaltısı, (kantarması) Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünün 07.07.2009 tarih ve 862 kararı uyarınca koruma altına alınmıştır.

Siverekte kabaltılar “**Kantarma**” olarak isimlendirilmektedir. Urfa mimarisinde genelde beşik tonozlu olan kabaltılar siverekte aralıklı taş kemerler arasına atılmış ağaç direklerle ya da bazalt lentolarla örülmüştür. Alhaslar Kantarması ve Bucaklar Kantarması Siverek kabaltılarının iki önemli örneğidir.¹⁰

¹⁰Mızrak, Remzi, “ Şanlıurfa Kabaltıları”, (Sabat-Abbara), Şanlıurfa Kültür Sanat Tarihi ve Turizm Dergisi, Sayı: 13, Şanlıurfa, Mayıs, 2012.

ŞANLIURFA MERKEZ VE İLÇELERİN KABALTI SAYISI

Beykapısı mahallesi	: 2
Bıçakçı mahallesi	: 4
Cami Kebir mahallesi	: 6
Göl mahallesi	: 3
Hekimdede mahallesi	: 2
Kadıoğlu mahallesi	: 2
Kendirci mahallesi	: 6
Kurtuluş mahallesi	: 4
Pınarbaşı mahallesi	: 5
Tepe mahallesi	: 1
Türkmeydanı mahallesi	: 1
Yusuf Paşa mahallesi	: 2
Birecik	: 4
Halfeti	: 4
Siverek	: 2

SÖZLÜK

Abbara: Köy evlerinde iki direk arasında kalan boşluk. Mardinde kabaltılara verilen ad.

Beşik tonoz: Kesiti yarım çember şeklinde olan tonoz biçimine (mimaride) verilen ad.

Bani: Yapının inşa tarihi, kimler tarafından yapıldığı hakkında bilgi veren kitabe.

Bazalt: Volkanik kaya kütlelerinden biri. Siyah renkte ve kesif yığınlar halindedir. Doğada kütle, damar ve akıntı halinde bulunur. Sert ve dayanıklı bir taş olduğundan kaldırım, yapı taşı, demiryolu, köprü malzemesi olarak kullanılır.

Cumba: Türk sivil mimarisinde, bir yapının zemin katının üzerindeki birinci ya da müteakip katlarda dışa taşan kafesli oda bölmesi. Alttan konsol denilen payandalarla desteklenir.

Çapraz tonoz: İki beşik tonozun dik açı yaparak kesişmeleri durumunda oluşan tonoz biçimi.

Havara Taşı: Hz. İsa'nın anadili olduğu rivayet edilen, Aramicede beyaz taşla verilen ad.

Kabaltı: Güneydoğu Anadolu bölgesinde, Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır, Siirt, Gaziantep ve Kilis illerindeki sokaklarda üstü kişisel mülkiyete altı kamunun sokak kullanımına açık, üzeri örtülü geçit, mekân.

Kantarma: Siverekte kabaltılara verilen isim.

Kemer: Mimaride iki sütun veya ayağı birbirine üstten yarım çember, basık eğri, biçimlerde bağlayan ve üzerine gelen duvar ağırlıklarını, iki yanındaki ayaklara bindiren tonoz bağlantıya verilen ad.

Kefiye: Erkeklerin kullandığı ve omuzları da örten, püsküllü baş örtüsü.

Lento: Süvelerin üzerini kapatan elemanlara verilen ad. Lentolar duvar boşluklarının üst kısmını teşkil eder. Taş, demir profil veya betonarmeden yapılırlar. Pencereilerin üst boşluğuna yatay hizada konulur.

Mertek: Ahşap direk.

Mukarnas: İslam sanatında mimari yapılarda görülen geometrik bir bezeme çeşididir. Prizmatik öğelerin yan yana ve üst üste gelerek geliştirdikleri bu bezeme türüne mukarnas bezeme adı verilmiştir.

Palmet: Palmiye biçiminde bir bezeme motifidir. Yaprakları simetrik olarak düzenlenmiş palmet motifi, Mısır, Mezopotamya, Selçuklular ile Osmanlılar tarafından mimaride yoğun bir şekilde kullanılmıştır.

Tetirbe: Çıkmaz sokak.

Tezyin: Süslemek, donatmak.

Tonoz: Biçimi alttan içbükey olmak üzere taş ya da tuğla ve harçla örülmüş yarım silindir biçiminde tavan; bir kemerin aralıksız olarak devam etmesi ile meydana gelen örtü sistemi.

Sabat: Siirt yöresinde kabaltılara verilen isim.

Sülüs: Arap alfabesiyle yazılan bir tür süslü yazı. Hicri IV. yüzyıl sonlarında ortaya çıkan, kalınca bir yazı türü. Camilerde, Kervansaraylarda ve Medrese kitabelerinde yoğun olarak bu yazı türü kullanılmıştır. Sülüs'ün en önemli yazı türü hareke tarzıdır.

Vanes: 1910-1970 yılları arasında Urfa'da yaşamış Ermeni asıllı bir halk hekimi.

KAYNAKÇA

- 1) AÇANAL, Saide, - GÖNÜL Bilge, “**Geleneksel Urfa Konutunun Konukevine Dönüşümü: Hacı Abo Evi**”, Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, Cilt 8, Sayı: 1, İstanbul, 2015
- 2) AŞIKKUTLU, Emin, “**Mukarnas**”, Diyanet İslam Ansiklopedisi, cilt, 31, s. 126
- 3) BOZDUMAN, Seven , “**Güneydoğu’da Bir Liman Şehri**”, Birecik, 2014
- 4) ÇAM, Nusret, “**İslamda Sanat Sanatta İslam**”, s. 93, Ankara, 2008
- 5) www.eyyubiye.gov.tr. “**Eyyubiye Tarihi**”
- 6) GÖKDEMİR, Gökhan, “**XIX. Yüzyılda Bir Osmanlı Kenti : Antakya**”, Eskişehir, Aralık, 2011
- 7) KARAKAŞ, Mahmut, “**Şanlıurfa ve İlçelerinde Kitabeler**”, Mart, 2012, Konya
- 8) KÜRKCÜOĞLU, A. Cihat, “**Urfa “Fotoğraflarla Evvel Zaman İçinde”** Ankara, 2011
- 9) BENEK Sedat, “**Bazalt Karakterli Şehir: Siverek**”, Siverek Belediyesi, 2013
- 10) MIZRAK, Remzi, “**Şanlıurfa Kabaltıları” (Sabat-Abbara)**, Şanlıurfa Kültür Sanat Tarihi ve Turizm Dergisi, Sayı: 13, Şanlıurfa, Mayıs, 2012

TELLA MARTYRIONU : (Dikmeler) Viranşehir'de Eski Paşalar okulumun batısında yer alır. Sekizgen yapının 4-5. yy'de bir Aziz anısına Martyrion olarak inşa edildiği tahmin edilmektedir. Tamamı 8 adet olan dikmelerden bu güne sadece bir tanesi gelebmiştir.

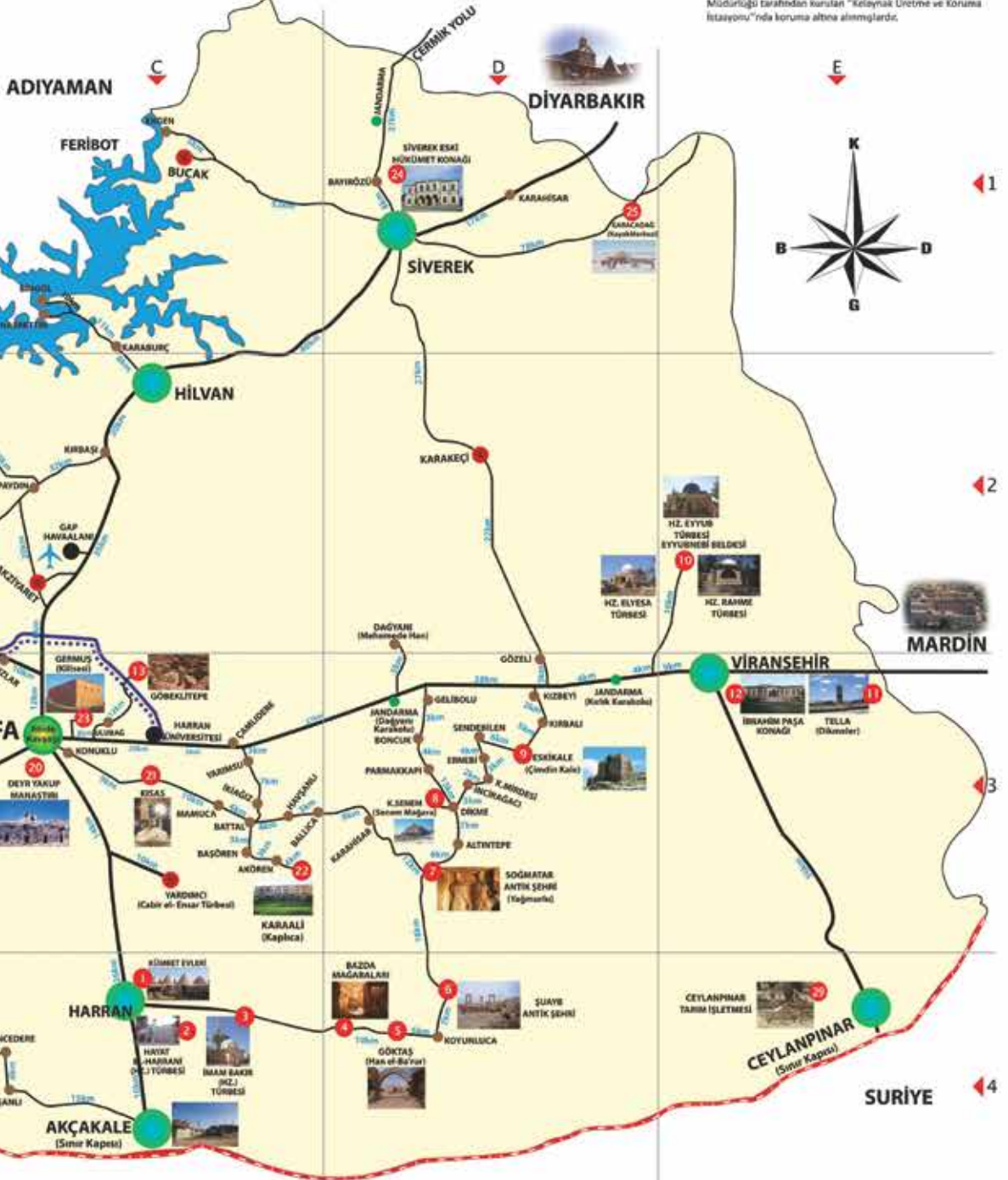
SAKLI CENNET HALFETİ : İlçe, M.O. 855 yılında Asur Kralı III Salmanassar tarafından alındığında "Şıtamral" adını taşıyordu. Bundan sonra sırasıyla; Yunanlılar, Süryaniler, Arap-İslam, Bizans, Memlük, Osmanlı hakimiyetine girmiştir. İlçenin büyük bir kısmı Birecik Barajı suları altında kalmıştır. Kentin simgesi 'ilyah gül' büyük ilgi çekmektedir. Teknelerle, Aziz Neres Kilesesi'nin, Barıyama Kilisesinin yer aldığı tarihi Savajın köyüne ulaşım olanaklı hale gelmiştir.

BİREÇİK ve RELAYNAKLAR : 1956'da Fırat üzerine Türkiye'nin en uzun köprülerinden biri olan Birecik Köprüsünün yapımıyla ilçe, yeniden gelişmeye başladı. Birecik, Kelaynak Kasabasının göç merkezi olması dolayısıyla önemli bir yerdir. Kelaynak, dünyada sadece Birecik ve Kaley Afrika'ya örnek için gelen, göçmen karı türüdür. Kelaynaklar, şubat ortalarında Birecik'e gelip, Temmuz ortalarında yavrularıyla birlikte Birecik'ten ayrılırlar. Çeşitli nedenlerden dolayı, sayıları azalıyor, 1977 yılında Orman Genel Müdürlüğü tarafından kurulan "Kelaynak Üretim ve Koruma İstasyonu"nda koruma altına alınmışlardır.

KARAALI KAPLIICALARI : Şanlıurfa'nın 40 km güneydoğusunda bulunan Karaali Kaplıcalarında, Kaplıca Otel Tesisi ve Kaplıca Havuz Tesisi II Özel İdaresi tarafından yapılmış olup, 34 odalı 68 yataklıdır. 150.000 m³/saat sıcak su kapasitesidir. 54 daireden oluşan bir apart otel de Şubat 2000'de hizmete açılmıştır. 49-55 derecedeki sıcak suyun, sızdırma sistemi, elektrik, çit, dolayım ve benzeri hastalıklar için yifa özelliği taşıdığı tespit edilmiştir. Karaali Kaplıcaları, Kaplıca Turizmi dışında servecik amaçlı da kullanılmaktadır.

GERMUŞ KİLİSESİ : Germuş Kilisesi, merkez 30 km kuzeydoğusunda Germuş Köyü(Dağbeteği)'nde yer alır. 19. yy'de yapıldığı tahmin edilmektedir. Kilsenin arkası, bir kilise (Aziz Yakup Kilisesi) ve kilsenin toplandı meydanından oluşur. Kilsne, teştan ve Ali kati olarak inşa edilmiştir.

KARACADAĞ KAYAK MERKEZİ : Şiverek ilçemizi içinde yer alan Karacadağ'da bölgenin kar tutabilmesi özelliğinden yola çıkılarak Valilik tarafından kayak pistleri yapılmıştır. 600-700 m uzunluğunda pistler için 250 m'lik bir lift yapılmıştır. Şiverek ilçemizi 60 km mesafede olan kayak merkezinde 60 m'lik bir kafeterya ile 30m'lik bungalov tipi hizmet evi bulunmaktadır. Kazım Ayyıldız İbrenen dört aylık kayma sezonu vardır.

ÇİMDİN KALE (ÇEMDİN KALE-ESKİ KALE) : Şanlıurfa-Viranşehir karayolunun 61. km'inden güneye saparak 9 km'lik bir mesafeden sonra ulaşılabilir tarihi bir kaledir. Etrafı devin savunma hendesi ile çevrili bu kalenin, Eyyubiler döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir. Yapıda bir türbe mevcuttur. Türbe kitabesinde Peygamber soyundan İbrahim oğlu Mesut Ali'nin kabri olduğu yazılır. Çimdin kalenin bulunduğu giriş altında büyük mağaralar yer alır. Memlükler döneminde restore edilen kale üzerinde bir de su kayusu bulunur.

DÜNYANIN EN ESKİ ARKEOLOJİK TAPINAKI GÖBEKLİTEPE : Şanlıurfa İl Merkezinin 17 km doğusunda Örencik (Kararharabe) Köyü'nün 5 km kuzeydoğusunda yer alan Göbeklitepe 12.000 yıl öncesine tarihlenen "Dünyanın En Eski Arkeolojik Tapınağı"dır. 1995'ten bu yana devam eden kazı çalışmalarını 2007 yılından itibaren Bakanlar Kurulu kararı ile vefatına kadar Alman Arkeoloji Enstitüsünden Arkeolog Klaus Schmidt tarafından yürütülmektedir.

Göbeklitepe'de ortaya çıkarılan ilginç buluntular arasında çöl varanı, sürgün kabartmaları, yaban domuzları, turna, leylek, tiki, çeylan, yabani ejek, yılan, akrep, yabani koyun, aslan, örümcek ve kalıplı olmayan insan kabartması, erkeklik organı abartılı olarak tasvir edilmiş erkek heykelleri var. ortaya çıkan bulgular 12.000 yıl önce yerleşik hayata geçen bu dönem insanının inançlarını yansıtan önemli bulgular olduğunu göstermektedir.

Göbeklitepe'de bulunan 12.000 yıllık yapılar, mimarlık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. İnsanlığın tek tarihli dinine tarihinin Malta Adası'ndaki tapınak olarak bilinirdi. Göbeklitepe yerleşiminin tespiti ile bu bilgiler geçirilmiştir. Göbeklitepe'nin ilk tapınağının günümüzden 12.000 yıl öncesine tarihlenen "Göbeklitepe Tapınağı" olduğu bilimsel verilerle kanıtlanmıştır. Dünyada kabul gören arkeolojik görüşe göre insanlığın suvi ve topluluğu yaşam biçiminden yerleşik hayata geçişindeki en önemli faktörler; açık kuruşu ve koruma içgüdüsidir. Göbeklitepe bu tabiiyi yansıtır. Zira, yerleşik yaşama geçişte dinî inançların da etkisinin olabileceğini ispatlamıştır.

TÜRKİYE'NİN GURURU ATATÜRK BARAJI : Barajı projesi 1960 yılında başlar, 10 Ocak 1991 tarihinde tamamlanır. Haziran 1992'de ise elektrik üretimine geçilir ve Harran Ovası'nı sulamaya başlar. Bunun neticesinde yılda 1 kez ürün alınan bu bereketli topraklardan 2-3 ürünü almaya başlamıştır. Atatürk Barajı Türkiye'de en büyük gövde dolgu bakımından dünya 6.sı; yükseklik yönünden dünya 9.su; göl hacmi yönünden ise dünya 5.sidir.

RUM KALE : Rumkale, Birecik Ovası'nın ve Halfeti'nin kuzeyinde, Fırat Nehri'nin kıyı kesiminin doğusunda, Şanlıurfa yoluna bakan bir tepede uzanmaktadır ve Birecik'i kuzeyinden ve kuzeydoğusundan sınırlar. 12. yüzyılda Ermeni Piskoposluğu'nun merkezi haline gelmiştir. Halfeti sahil periferinden başlayan tarihi dönüşuyla ilgili olduğu için, Savajın Köyü'nde biten periyodik tekne turları Rum Kale'nin ihtiyacı görünümlerini ziyaretçilere sunmaktadır.

DEYR YAKUB (YAKUP MANASTIRI) : Merkeze 10 km uzaklıktadır. Hz.İbrahim Peygamber'in mücadele ettiği Kral Nemrut'un buraya sığınağı olarak kullanıldığına inanılır. Aslında manastır olan yapı için, halk arasında "Nemrut'un Tahtı" ya da "Çin Değirmeni" ifadeleri kullanılır. Manastırın kuzeybatısındaki anıt merkezdeki kitabede " Şardu Bar Ma'ma'nun karısı Amagemeş" yazılır. Yazıt ve yapı 2-3. yy'ye tarihlenmektedir.

